

3887

T.M.M.O.B.
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
Yayın No: 49

ARAZİ KULLANIMI VE ÜRETİM PLANLAMASI

1974

1974

2310128770

T.M.M.O.B.
ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI
Yayın No: 49

ARAZİ KULLANIMI VE ÜRETİM PLANLAMASI

1974 AD 3887

(D.M.2398-74)

1 9 7 4

333.96

631

İ Ç İ N D E K İ L E R

	<u>Sayfa No.</u>
ÖNSÖZ	5
I. KONUNUN MAHİYETİ ve ÖNEMİ	6
II. ARAZİ KULLANMA PLANLAMASI	7
Bugünkü Arazi Kullanma	9
Optimum Arazi Kullanma	10
III. TÜRKİYE TARIM BÖLGELERİNDE ARAZİ KULLANIMI	18
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	18
Doğu Karadeniz Bölgesi	26
Trakya ve Marmara Bölgesi	33
Doğu Anadolu Bölgesi	39
Akdeniz Bölgesi	45
Ege Bölgesi	51
Batı Karadeniz Bölgesi	57
Doğu Geçit Bölgesi	62
Batı Geçit Bölgesi	67
Orta Anadolu Bölgesi	72
IV. TARIMSAL GELİŞMEYİ DESTEKLEYİCİ ALT YAPI HİZMETLERİ	77
V. ÇİFTÇİ ÖRGÜTLENDİRİLMESİ	80
VI. MEVZUAT	81
VII. ORGANİZASYON ve ÖNEMLİ GÖREVLERİ	81

Not : Raporun hazırlanmasında TOPRAKSU Genel Müdürlüğü ve Devlet İstatistik Enstitüsü yayınlarından faydalanılmıştır.

Ö N S Ö Z

Diğer teşebbüslerde olduğu gibi, tarımsal teşebbüslerin de gayesi ilâ ve gelir elde etmektir. Sözkonusu gayeye erişilmesi ise, tarımsal teşebbüsler neticesinde elde edilecek ürüne tatmin edici bir fiatla yeterli talebin sağlanabilmesi ile mümkündür. Bu sebeple, işletmecilik konularında; üretim organizasyonu ve üretim plânlaması sorunları daha büyük bir önem kazanmaktadır. Modern tarım ülkelerinde, üretim plânlamasının kapsamına giren tarımsal üretimin ilk safhasından ürün elde edilmesine, işlenmesine ve ambalajlanmasına ve nihai ürün olarak tüketiciye dağıtımına kadar geçen bütün safhalarda çeşitli teknisyenler, uzmanlar ve danışmanlar düzenli bir koordinasyon içinde görev almaktadır.

Nihai ürünün tüketiciye intikâlinden önce sözkonusu görevliler; üretilecek ürünün cinsi, özellikleri, kalitesi, üretim mahalli ve üreticilerin talep hacmi, zamanı, fiatı, miktarı, işleme ve değerlendirme durumu, depolama ve ulaştırma imkânları gibi türlü problemlerini incelemek, üretim uygulamasını en ince ayrıntılarına kadar takip etmekle sorumlu bulunmaktadır.

Üretim plânlaması görevlilerinin başarısı ise, ürettikleri ürünün verimliliğine, kalitesine, uzun vadeli isabetli plân yapabilmelerine, üretici ve tüketicilerin yaşama seviyelerinin gelişme derecesine göre değerlendirilmektedir.

Dünyamızı tehdit eden açlık tehlikesi, tarımsal üretim potansiyeli yüksek geniş alanlara sahip olmamıza rağmen ülkemizi etkisi altına almaya başlamış görünmektedir. Bu durumun en önemli sebebi; ülkemizde tarımsal üretim plânlaması ve bunun önemli bir bölümü olan arazi plânlaması ile ilgili hizmetlerin çoğu isabetsiz seçilmiş çeşitli kuruluşlarca gerekli imkân, yetki ve bilhassa koordinasyondan uzak bir şekilde yürütülmeye çalışılmasıdır. Bu durum, genel manâda plânsız bir tarımsal üretim uygulaması neticesi husule getirmekte, bundan da geliri büyük dalgalanmalar gösteren başta üretici olmak üzere,

zaman zaman hem üreticiler, hem tüketiciler geniş ölçüde menfi yönde etkilenmektedir.

Bu çalışmalarda üretim plânlaması ile ilgili hizmetlerin bütünleştirilmesi ve etkin hale konulması hususunda alınması gerekli olan tedbirlere - Arazi kullanma plânlaması konusu hariç - çok genel olarak değinilmekle yetinilmiştir.

I — KONUNUN MAHİYETİ VE ÖNEMİ :

Halen Türkiye nüfusunun % 64'ü kırsal alanlarda yaşamakta ve geçimini tarımdan sağlamaktadır. Mevcut aktif nüfusumuzun da % 65'i tarımda çalışmaktadır. Söz konusu nüfusların nisbi olarak azalma temayülü göstermelerine rağmen mutlak sayı bakımından devamlı artış olmaktadır. Tarımın Türkiye ekonomisindeki yeri de çok önemlidir. 1972 yılında milli gelirin % 26.2'sini, ihracatın da % 72'sini tarımsal ürünler teşkil etmiştir.

Plânlı ekonomi düzeyine girildiği on yıldan beri diğer sektörlerde önemli sayılabilecek gelişmelerin görülmesine rağmen tarım sektöründeki gelişme beklenenin altında olmuştur. Bu durum ise, ekonominin tümü üzerine menfi etkide bulunmaktadır.

Bu durumun en önemli sebebi, tarımın bünyesel problemleri yanında tarımsal üretimin arz ve talebe göre plânlanmasından ve uygulanmasından sorumlu muki'dir bir kuruluşun mevcut olmamasıdır. Türkiye'de tarımsal ürünlerin üretim, pazarlama ve değerlendirilmesi ile ilgili hizmetlerden pek çok sayıdaki Bakanlık ve Kuruluşlar görevli bulunmakta, söz konusu kuruluşlar arasında koordinasyon yetersizliği neticesinde bir çok dublikasyonlar olmakta, hizmetler dağınık ve etkisiz bir şekilde götürülmektedir. Ayrıca, üretim plânlaması için lüzumlu şartların yaratılması hususunda gerekli bulunan mevzuat noksanlığı da önemli derecede menfi etken olmaktadır.

Tarımda hızlı gelişmenin sağlanması dolayısıyla çiftçi nüfusunun ve yaşama standardının yükselmesi geniş ölçüde üretim plânlamasının etkin şekilde uygulanmasına bağlı görülmektedir. Üretim plânlaması; tabii kaynakları muhafaza etmek ve gelişmesini sağlamak suretiyle tarımsal üretimde, bugünkü ve gelecekteki beslenmenin gelişmesine paralel olarak, halkımızın ve artan nüfusun yeterli ve dengeli beslenmesi, sanayiinin hammadde ihtiyacının karşılanması, ihraç ürünlerinin dış talep, istek ve tercihlerine uygun bir yönde geliştirilmesi, verimi yükselterek üretim miktarının artırılması, çeşitlerin taleplere uygun şekilde standardlaştırılması, kalitenin iyileştirilmesi ve pazarlama dağıtım

ve değerlendirme gibi sorunların ¼lkemizin koşullarına uygun şekilde plnlamasıdır diye tarif etmek m¼mk¼nd¼r. Bu tarifte belirtilen hedeflerin gerçekleşmesi hususunda alınması gereken tedbirleri aşağıdaki şekilde incelemek m¼mk¼nd¼r.

II — ARAZİ KULLANMA PLÂNLAMASI :

Arazi ekonomisinin incelenmesinden beklenen pratik gaye; arazi kaynaklarının (tarımsal arazi, orman arazisi ve modern alanı, sanayii alanı, iskn sahası v.s.) faydalılığında arzu edilen faaliyetin, organizasyon değişikliği suretiyle ¼lke halkının yaşama seviyesinin y¼kseltilmesinin m¼mk¼n kılınacağına olan inançtır. Muhtemel y¼ksek yaşama seviyesine erişilmesi; arazi plânlamasının yapılması suretiyle prod¼ktif kapasitenin tam olarak kullanılmasını ve önemle muhafazası, geliştirilmesi, maddi ve insan kaynaklarının kullanılmasını sağlayan ekonomik organizasyon tarafından en iyi şekilde hasıl edilebilir. Bu arzu edilen gayelere ulaşmak için ekonominin b¼t¼n unsurlarına rehberlik edecek bir plân ve politikanın mevcut olması ve bunların duruma en uygun şekilde uyabilen sosyal kontrol altında söz konusu plân ve politikaların uygulanması gerekmektedir. Halen, ¼lkemizde uygun bir arazi kullanma plnı mevcut olmadığı gibi, onun kullanılması ile ilgili etkin bir sosyal kontrol yapacak kuruluş da mevcut değildir. Bu durum neticesi, bir taraftan b¼y¼k miktarda mayinal araziler pulluk altına alınmış, diğer yandan da verimli ve hattâ sulama imkânı olan arazilerin ekonomik olarak kullanılamaması gibi yanlış uygulamaların ortaya çıkmasına sebep olunmuştur. Bu itibarla, ¼lke için fevkalde b¼y¼k önem arzeden bu hususu açık olarak belirtebilmek için, komitemiz arazi kullanma durumunu; bug¼nk¼ durum, — sadece teknik bakımdan kullanılabilme durumlarına göre — optimum durum olmak üzere ve bölgeler itibariyle ¼lkemizde ilk defa detayı ile verilmesi yoluna gidilmesi mecburiyetini hissetmiş ve uzun çalışma isteyen bu yolu seçerek gerekleşirmiştir.

a — BUGÜNKÜ ARAZİ KULLANMA DURUMU :

Toprağı işleyerek ondan birşeyler almayı amaç edinmişsek ilk önce onu bilmemiz, onu tanımamız gerekir. Toprağı tanımak için de oluşumuna, oluşumunu etkileyen faktörlere, fiziğine, kimyasına, biyolojisine inmek zorunludur. Geniş bir konu olan toprak ilminin detayına çiftçinin inmesine lüzum yoktur. Yalnız çiftçi kabaca da olsa toprak sınıflamasını bilmelidir. Toprağın çok kompleks oluşum ve yapı göstermesi nedeniyle morfolojik karakterlerine göre yapılan sınıflama üzerinde halen kesin bir sonuca varılamadığından çalışmalar devam etmektedir. Rapor tabii sınıflama yerine konumuz yönünden daha pratik ve geçerli olan teknik sınıflama, arazi kabiliyet sınıflaması üzerinden düzenlenmiştir.

Arazi kullanma kabiliyet sınıflaması; bilindiği gibi arazilerin kültür bitkileri, orman - funda yetiştiriciliğine yakınlık derecelerine göre tertiplenmiştir. Toprakların bitki yetiştiriciliğine yakınlıklarının tesbit edilmesinde tesirli toprak derinliği, meyil, bünye, erozyon, aşırı su, taşlılık ve çoraklık en önemli faktörlerdir. Toprakların, yukarıda sıralanan önemli kısıtlayıcı faktörlerinin miktar ve dereceleri arttıkça bitki yetiştiriciliğine yakınlığının azalacağı matematiksel bir gerçektir. Buradan gidilerek hiçbir engelleyici faktöre sahip olmayan topraklar I. sınıf (İklim koşulları da her türlü bitki yetiştiriciliğine elverişli), topraktan yoksun çıplak kayalar, molozlar ve saf kumullar da VIII. sınıf arazi olarak adlandırılmaktadır. Kapsamındaki sınırlayıcı faktörlere göre diğer sınıflar I. ile VIII. sınıf arasında sıralanmıştır. İlk dört sınıf (I, II, III ve IV) işlenerek tarım yapılabilir, V., VI, ve VII. sınıflarda işlenerek tarım yapılamayan ve çoğunlukla mer'a - çayır, orman yetiştiriciliğine uygun topraklar olarak kabul edilmişlerdir.

Memleketimiz tarım politikasında bugüne kadar izlenen yol; modern tarım tekniği, sermaye entansitesi isteyen birim araziden verim yüksel-

tilmesinden çok kolay olan mer'a - orman alanlarından tarımsal üretme arazi açma yolu seçilmiştir. Bu şekilde davranışlarla uzun yıllar tutarlı bir tarım - orman politikası güdülmemesi arazi kullanım dengesini bozmuş, yurdumuz toprak kanseri diye adlandırılan erozyonun en belirgin ve tipik örneklerinin sahnelendiği yer olmuştur. Doğanın zorlanması, toprakların normal kullanım özellikleri dışında işletilmesi sonucu; yapılan etüdlere acı bir şekilde belirlenmiştir. Erozyon zararlarını yalnız tarımsal alanda değil her yerde duymak, görmek mümkündür. Bunlardan taşkın zararları, liman gölet, baraj dolmaları toplumu etkileyen en belli başlı örneklerdir. Toprak aşınımı giderek hızlanmakta ve verimli araziler zamanla yerini çıplak kaya ve molozlara terk etmektedir. Nitekim 2.931.329 hektar genişlikteki VIII. sınıf sahaların büyük kısmının bir zamanlar ormanlarla kaplı olduğu gerçektir. Yapılan tahminlere göre yalnız toprak muhafaza çalışmaları için, yurdumuzda 100 milyar TL. dolayında yatırım gerekmektedir. Bu yatırımın ancak erozyonu durduracağı, kaybolan toprağı ve olanakları tekrar yerine getiremeyeceği düşünülür ise tehlike bütün boyutlarıyla ortaya çıkmış olur.

Etüdlere neticesi ortaya çıkan duruma göre (Tablo: 1) tarım arazisi 27.692.388 Ha., çayır-mer'a arazisi 21.745.995 Ha., orman ve fundalık arazi 23.465.441 Ha. olup, yerleşim alanları 576.487 Ha. ve diğer araziler adı altında toplanmış olan sazlık-bataklık, ırmak yatakları, çıplak kayalar ve su yüzeyleri 4.317.209 hektardır. Yine aynı etüd neticelerine göre Türkiye'de işlenerek tarım yapmaya uygun I, II, III ve IV. sınıf arazi miktarı 26.545.020 Ha. işlenerek tarım yapmaya uygun olmayan V, VI ve VII. sınıf ise 46.680.665 hektar olup, tarımsal değeri olmayan VIII. sınıf arazi ve su yüzeyleri 1.102.341 hektar olarak tesbit edilmiştir.

Ülkemiz toprak varlığının korunması ve tarım ürünlerinde verim artışının sağlanabilmesi için bugünkü arazi kullanımında bazı değişiklikler yapılması bir mecburiyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bundan sonra arazi optimum kullanıma hazır hale gelmiş olacaktır.

b —OPTİMUM ARAZİ KULLANMA :

Nüfusun büyük çoğunluğunun köy yerleşimli, köye bağlı olması da gösteriyor ki Türkiye bir tarım ülkesidir.

Tarımda en büyük faktörün toprak olduğu hiç kimse tarafından inkâr edilemeyeceğine göre gerek tarımda ve buna bağlı olarak gerekse sanayide yapılacak atılımlar bir noktada toprağın maksimum düzeyde değerlendirilmesine bağlı kalmaktadır. Yalnız toprağın maksimum düzeyde değerlendirilmesi demek bağlı kalmaktadır. Yalnız toprağın maksimum dü-

zeyde değerlendirilmesi demek birim alandan maksimum verimi almak demek olmayıp, toprağın zaman süresi içerisinde devamlılığını da sağlamak olmalıdır. İyi kullanılmadığı takdirde canlı bir varlık olarak kabul edilen, bitkilerin kökleriyle tutunduğu, suyunu ve besin maddelerini aldığı toprak, yorulabilir, besin madde dengesi bozulabilir, yapı ve özellikleri dejenere olabilir. Bu yüzden toprak bitmez tükenmez bir varlık değildir. Böyle olmadığı da çorak, erozyonlu alanların verimliliğini kısa zamanda yitirdiğini yurdumuzda görmek mümkündür. Doğanın insan-oğluna en büyük armağanlarından biri olan toprağı, insanoğlu bilinçli kullandığı sürede mutlu ve zengin olmuştur. Bunun içinde arazilerin aşağıda sıralanan esaslar gözönünde bulundurulması suretiyle ancak optimum kullanımı gerçekleşecektir.

- 1 — Arazileri Kabiliyetlerine Göre Kullanma : (*)
- 2 — Erozyon kontrolü yapılmalı,
- 3 — Sulama ve drenajını temin etmeli,
- 4 — İslâh istenli olanlar islâh edilmeli,
- 5 — Arazi toplulaştırması sağlanmalı, arazi tarım dışı kullanımı denetlenmeli,
- 6 — Münavebe ve gübreleme gözönüne alınmalı.

1 — Arazileri Kabiliyetlerine Göre Kullanma :

Toprakların erozyon, çoraklaşma, verimsizleşme gibi tehlikelerden korunmasında ve verimliliklerinin sürdürülmesinde ana ilke her toprağın nitelik ve yeteneklerine uygun kullanılmasıdır.

Memleketimizde halen kuru tarım yapılan arazilerden kabiliyet yönünden bu tür kullanıma uygun olmayan (V, VI, VII nci sınıf) arazi 5.054.025 hektar olup, işlenerek tarımda ısrar etmek toprak aşınımı neticesinde arazilerin tamamen istifade edilemez duruma gelmesine yardımcı olmaktadır. Bu arazilerin mer'a veya orman kullanımına dönüşümü gereklidir. Yine kuru tarımda değerlendirilen fakat toprak ve topoğrafik özellikleri itibariyle sulanabilir nitelikli I ve II inci sınıf toplam 8.027.752 hektar arazinin sulu tarım kullanımında kıymetlendirme olanakları sağlanmalıdır. Buna mukabil işlenerek tarıma yatkın I, II, III üncü sınıf 2.053.733 hektar mer'a arazisinin işlemeli tarım içinde değerlendirilmesi yönüne gidilmelidir (kuru tarım ve sulu tarımda münavebe-ye yem bitkilerinin gireceği gözönüne alınarak, ilk dört sınıfta mer'a arazisi kalmayacağı neticesine varılmamalıdır). Neticede kuru tarım alanları 22.602.905 hektardan, plânlı bir şekilde 10.946.861 hektara düşürülebilir.

Sulu tarımın sürdürüldüğü 2.990.037 hektar arazi diğer kullanım şekillerinden olacak dönüşümlerle 11.888.451 hektara ulaşarak yetiştirilen bitki çeşidi ve verimde olacak artış, ekonomide kendini hissettirecektir.

Bağ - bahçe arazilerinden I ve II. sınıftaki 364.662 hektarın sulama olanakları geliştirilerek sulu tarıma dönüştürülmesi tarımsal üretimin artışında zorunludur. Fundalıkların koruluk haline getirilerek ormanı korumada tampon görevi temin edilebileceği gibi bunların ilk dört sınıfının (I, II, III ve IV) yatkın oldukları ve çok daha fazla gelir getiren bağ - bahçe kullanımına dönüşümü üzerinde durulmalıdır. Mer'aların dördüncü sınıf özelliklerine uygun olan bir kısmının bağ kullanımına aktarılması olanakları aranarak dönüşümün gerçekleştirilmesi, tarımsal üretim artışı yönünde üzerinde durulacak hususlardan birisidir.

2 — Erozyon Kontrolü :

Doğa insanogluna sayısız nimet sunmuştur. Bunların içinde belkide en büyüğü topraktır. Toplumlar beslenme ihtiyacını temin ettiği toprağı hiç bitmez tükenmez bir varlıkmiş gibi kullanmış, sürmüşlerdir. Gelişmiş ülkeler kaybolan toprağın yok olan servet olduğunun farkına varmışlar ve gerekli önleyici tedbirleri almışlardır. Dünya ülkeleri arazi kullanımının önemini daha çok II nci Dünya Harbi sırasındaki kıtlık nedeniyle anlamışlar, hissetmişlerdir.

Bugün yurdumuzda 14.524.365 hektar orta, 28.519.116 hektar şiddetli ve 13.176.420 hektar çok şiddetli erozyona uğramış arazi tesbit edilmiştir. Yukarıdaki rakamlar gösteriyor ki erozyon, üzerinde hassasiyetle durulması gerekli en önemli problemdir.

Erozyon kontrolü işlemeli tarımdaki II., III. ve IV. sınıf arazide meyil derecesi ve toprak özelliklerine bağlı olarak olarak sekileme, kontur sürümü, dikim, şeritvari ekim, sürekli örtü şeritlerinin kurulması gibi tedbirlerin biri yada birkaçı alınmalıdır. VI. ve VII. sınıf orman ve mer'a arazisinde nöbetli otlatma, uygun kesim, örtü ıslahı gibi tedbirlerle erozyon kontrolü ve böylece toprağın korunması ve verimliliği sağlanmış olur.

3 — Sulama ve Drenaj :

Yurdumuz tarımsal üretimde büyük atılım gücüne sahip sulama olanaklarına sahiptir. Yapılan etüdlerde 8.386.414 hektar sulamaya yatkın arazi saptanmış olup, halen sulanan 2.990.037 hektar arazi sulanabilir arazilerin % 35.6 sını teşkil etmekte, halbuki milyonlarca m³ su akıp gitmekte veya yer altında yararsız olarak durmaktadır. Gelişmiş

ülkelerde sulu tarım alanlarında kuru tarıma oranla enaz 4 misli verim alınır iken, yurdumuzda bu oran tam olarak saptanamamış olmasına rağmen yaklaşık olarak ortalama 2 kat olarak tahmin edilmektedir.

Sulamada gözönüne alınması gerekli faktörler (toprak, topoğrafya v.b.) tam değerlendirilmedikçe drenaj bozukluğu, kalitesi düşük su ise zamanla çoraklık (tuzluluk - alkalilik) problemini meydana getirir.

Drenaj bozukluğu tarımda üretimi engelleyen büyük sorunlardan birisidir. Yurdumuzda 2.601.837 hektar drenajı bozuk saha tesbit edilmiştir. Bunların bir kısmı sulama hatalarından, büyük bir kısmı da toprak ve topoğrafya yetersizliklerinden doğmaktadır. Drenaj bozukluğu görülen bu sahalardan 1.988.584 hektarı kullanma kabiliyeti bakımından II, III ve IV nci sınıf, 613.253 hektarı da V, VI ve VII nci sınıf arazidedir. Bunlardan 1.988.584 hektarlık kısım umumi olarak ince bün-yeden dolayı ıslah olabilir yerlerdir ve buralarda bozukluğu giderici tedbirler alınması olanaklıdır. Yaşlılık sorunu ıslah edilerek normal toprak idaresi altında iyi ürün alınabilir. İkinci kısım 613.253 hektar arazi de ıslah işlemi ekonomik değildir. En iyi kullanım şekli çayırdır.

Özellikle sulamaya yeni açılacak yörelerde, çiftçinin tarım (sulama) tekniği yönünden gerektiği kadar eğitilmesi, çiftçiye sulamada sistem, miktar ve aralığın seçimini ve diğer bitki yönlü hususları tam saptama olanağını verecek dolayısıyla drenaj sorunu önlendiği gibi randımanda beklenen seviyeye yükselecektir.

Drenaj sorununu giderici yatırımlardan sonraki tarımsal uygulama da yine belli düzeyde bir eğitim gerektirmektedir. Alt yapının eğitim sorunu ele alınmadan yapılacak yatırımların devamlılığını temin etmek de ayrı bir sorun olacaktır.

4 — Arazi Islahı :

Arazilerin optimum kullanımında ıslah sorunlarının çözümü önemli bir yer tutmaktadır. Gerçekte arazi ıslahı problemlerin toplandığı başlık görünümündedir. Örneğin kuru tarım, sulu tarım, orman, çayır - mer'a, taşlı alanlar ve drenaj problemlili alanların ıslahı v.b. gibi memleketimizde arazi ıslah çalışmaları daha çok drenajı bozuk ve çorak arazilerde yoğunlaşmıştır. Bunlara ilâve olarak son iki üç yıldır bilhassa Güneydoğu Anadolu Bölgesinde düz, taşlı alanların ıslah işlemlerine girilmiştir.

Ürün getirmeyen çorak (tuzlu-alkali) alanların tarıma açılması, taşlı alanlarınkinden ve diğer sorunlardan çok daha masraflı ve zor olmakta, ayrıca ıslahdan sonra bu alanlarda tarımsal kullanımın sürdü-

rülmesi de belli bir düzeyde bilgi ve tekniği gerektirmektedir. Halen yurdumuzda 1.523.332 hektar muhtelif derecelerde çorak arazi tesbit edilmiştir. Bu miktarın 843.389 hektarı sürülerek tarıma uygun II. III. IV. sınıflarda geri kalan 679.943 hektarı ise diğer sınıflardadır. Bu problem daha ziyade drenaj kifayetsizliğinin mevcut olduğu yerlerde ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle memleketimizde drenaj yetersizliği gösteren aluvial ovaların büyük kısmı tuzlu, alkali yahut tuzlu - alkalidir. Bu kadar geniş alanın ıslahının ekonomik olup olmadığının tesbiti detaylı etüdlere yapılmasını gerekli kılmaktadır.

Memleketimizdeki çorak arazilerin tuz ve alkali dereceleri şu şekildedir :

Hafif tuzlu	613.721 ha.
Tuzlu	502.485 ha.
Alkali	8.641 ha.
Hafif tuzlu - alkali	126.184 ha.
Tuzlu - alkali	271.174 ha.
Jipsli	1.027 ha.

Yurdumuz tarımında ıslahı yönüne gidilmesi gerekli problemlerden birisi de taşlılıktır. Halen 28.152..301 hektar arazi bu problemin etkisi altında olup, bunun 2.952.822 hektarı sürülerek tarımı yapılabilir nitelikteki arazilerdedir.

5 — Arazi Toplulaştırması ve Tarım Dışı Kullanımı :

Yurdumuzda tarım arazileri birçok nedenlerle parçalanmış büyük kısmı gerçek işletme niteliklerini kaybetmişlerdir. Bunların yeniden düzene konması ancak arazi toplulaştırma çalışmalarına gereken önemin verilmesiyle mümkün olabilecektir.

Arazi toplulaştırma çalışmalarında yalnız dağınık arazi parçaları bir araya getirilmekle yetinilmemeli, düzgün parsellasyon, plânlı ulaşım (her parselde ulaşım olanağı) tesviye, drenaj, sulama çalışmaları bir bütün olarak götürülmelidir. Dağınık tarlaların bir araya getirilmesi ile insan gücü daha iyi değerlendirilecek, zaman kayıpları büyük ölçüde önlenecek, entansif tarım ve rasyonel işletme olanakları doğacaktır.

Tabloda görülen yurdumuz tarımsal yapı sorunları, ancak arazi toplulaştırma çalışmalarıyla çözüme ulaşacaktır. Bu gelişmiş ülkelerde (İsviçre, Almanya, Hollanda, İsveç, İspanya, İtalya v.b. gibi) örneklerle ispatlanmıştır. Tarım ülkelerinde üretimde yapılacak atılım, vizesi arazi toplulaştırmasından alınabileceğine göre yurdumuzda da bu konuya gerekli önem verilmeli ve uygulamaya geciktirilmeden gerçek şekliyle yürürlüğe konmalıdır.

**TÜRKİYE'DE MUHTELİF BÜYÜKLÜKTEKİ ÇİFTÇİ
AİLELERİNİN (İŞLETMELERİN) ADET ve İŞLEDİKLERİ
ARAZİ MİKTARI
(1952 ve 1963 Yılları Tarım Sayımı Neticelerine göre)**

İşletme Büyükliği Hektar	İşletme Sayısı				İşlenen Saha			
	1952		1963		1952		1963	
	Adet	%	Adet	%	Hektar	%	Hektar	%
1—2	772.800	30.57	1.268.818	40.92	836.100	4.30	1.335.525	6.42
2.1—5,0	797.400	31.54	863.470	27.84	2.789.820	14.35	3.583.713	17.25
5,1—10,0	552.000	21.83	561.732	18.12	4.011.960	20.63	4.274.753	20.58
10,1—20,0	259.800	10.29	291.693	9.40	3.756.900	19.31	4.500.393	21.67
20,1—50,0	107.400	4.26	99.785	3.22	3.231.660	16.61	3.589.428	17.28
50.1+	38.400	1.51	15.352	0.50	4.825.500	24.80	3.488.636	16.80
Toplam	2.527.800	100.0	3.100.850	100.0	19.451.940	100.0	2.0772.448	100.0

Tarımsal üretim için arazi kullanma kurallarını saptamak kadar ve belki ondan da önemli olan, tarım dışı kullanma alanlarının arazi kabiliyet sınıfları ve arazi plânlamaları çerçevesinde tayin ve tesbit edilme-leridir.

Gerek kalkınmamız ve gerekse beslenmemiz için en büyük doğal gücümüz olan toprağı bu gücüyle orantılı değerlendirmek gerekir. Tarım da yanlış kullanmalardan doğacak kayıplar belki bir noktaya kadar gi-derilebilir, fakat hatalı yerleşim plânlamalarından doğacak arazi kayıp-ları hiç bir zaman telâfi edilemez.

Tarım dışı kullanım alanlarını şöyle sıralayabiliriz; yerleşim alan-ları, endüstriyel alanlar, askeri alanlar, hava alanları, turistik alanlarla kara - demiryollarının, sulama-drenaj kanallarının v.b. geçtiğı yerlerdir. Bunlar için tefrik edilecek alanlar mevcut toprak haritalarının yorum-lanmasıyla, veya özel plânlama haritaları yapımı ile tesbit edilmelidir. Bu tesbitte mümkün olduğu kadar sürülerek tarım yapılan arazilerin dı-şında kalan kısımlarda plânlama yapılmalıdır. Gelişmiş ülkelerde oldu-ğu gibi yurdumuzda da toprak ve tarım reformu kanunu tarım arazile-rinin gaye dışı kullanımına yasal hudutlar çizmiş olup, bu gerçek an-lamda ve bir an önce uygulanmalıdır.

6 — Münavebe ve Gübreleme :

Arazilerin optimum kullanışda değerlendirilmesini sağlamada gerek-li faktörlerden birisi de bilgili bir toprak ideresi altında kültüre edilmele-ri olmalıdır. Bitkilerin yetiştirilmesinde tatbik edilecek uygun bir münave-be verimin yükselmesini sağlayacağı gibi topraktaki organik ve diğer besin maddeleri yanında fiziksel özelliklerin uygun şekilde korunmasını

TÜRKİYE'DE ARAZİ KULLANMA ŞEKLİ VE ARAZİ KULLANMA

Arazilerin Kullanma Şekli	ARAZİ KULLANMA		
	I. Sınıf	II. Sınıf	III. Sınıf
1. TARIM ARAZİLERİ	4.777.914	5.977.781	6.235.691
a. Kuru tarım (Nadasslı)	2.339.990	3.361.646	4.300.744
b. Kuru tarım (Nadassız)	815.083	1.505.033	1.144.977
c. Sulu Tarım	1.413.143	835.892	476.027
d. Bağ - Bahçe	176.365	188.297	204.861
e. Özel mahsüller	33.333	86.913	109.098
2. ÇAYIR - MER'A ARAZİSİ	176.260	547.722	825.984
a. Çayır arazisi	69.062	148.998	90.163
b. Mer'a arazisi	107.198	398.724	717.811
3. ORMAN - FUNDA ARAZİSİ	17.253	178.402	469.381
a. Orman arazisi	5.824	91.264	320.224
b. Funda arazisi	11.459	87.138	149.157
4. MESKÜN ARAZİ	39.375	52.759	42.281
5. DİĞER ARAZİ TİPLERİ			
a. Sazlık bataklıklar			
b. Irmak yatakları			
c. Sahil kumulları			
d. Çıplak kayalar			
6. SINIFLAR TOPLAMI	5.010.802	6.756.664	7.573.337
7. SU YÜZEYLERİ			
8. TOPLAM			

NOT: Rakamlar TOPRAKSU Genel Müdürlüğü «TÜRKİYE TOPRAK HARİTASI» çalışmalarından alınmıştır.

KABİLİYET SINIFLARI

KABİLİYETİ SINIFLARI					Kullanma Şekilleri Toplamı
IV. Sınıf	V. Sınıf	VI. Sınıf	VII. Sınıf	VIII. Sınıf	
4.598.541	15.904	3.864.073	2.222.484		27.192.388
3.320.744	9.083	2.296.843	966.698		16.795.732
743.898	2.698	892.276	698.208		5.802.173
222.893	3.980	33.842	4.260		2.990.037
175.883	143	205.990	111.137		1.062.676
135.123	—	235.122	442.181		1.041.770
1.728.317	103.971	4.371.170	13.992.571		21.745.995
82.120	81.287	49.353	106.236		645.229
1.646.197	22.684	4.321.817	13.886.335		21.100.766
839.782	31.107	2.277.217	19.652.299		23.465.441
575.626	9.462	1.244.673	12.886.876		15.133.951
264.156	21.645	1.032.544	6.765.421		8.331.490
37.577	471	48.676	56.402	298.946	576.487
	14.601	4.109	25.610	3.170.548	3.214.868
	14.601	4.109	25.610	6.633	50.953
				192.229	192.229
				40.357	40.357
				2.931.329	2.931.329
7.204.217	166.054	10.565.245	35.949.366	3.469.494	76.695.179
					1.102.341
					77.797.520

sağlar. Böylece toprak verimliliği sürekli kılınır, tek yönlü sömürülme-
ten kurtulur.

Ürünün artırılması için bütün topraklara özellikle taban arazi top-
raklarına organik gübre verilmesi zorunludur. Bu bitki besin maddesi
ihtiyacının karşılanması yanında sürümde kolaylık sağlar. Organik güb-
relemeden sonra eksik olan besin maddeleri, azot ve fosfor sun'i güpre-
lerle sağlanmalıdır. Burada karşımıza çıkan önemli sorun gübrenin cins,
miktar ve verilmiş şeklinin bilinmesi olmaktadır.

Memleketimizde kurulmuş olan tarımsal araştırma enstitüleri, mües-
se laboratuvarları yukarıda belirtilen esaslara cevap verecek yetenek-
tedirler. Yalnız köylümüz tüm bu olanaklardan yeterince yararlanama-
maktadır. Çünkü bunların önemini tam olarak bilmemektedir. Öncelik-
le çiftçimize modern tarımın basit esaslarını, gereklerini öğretmek, alt
yapıyı normal düzeye hızla çıkartmaktır. Ancak ondan sonra devletin
araştırma enstitüleri, laboratuvarları istenen randımana yükselecek,
gübre politikası da dolayısıyla gerçek rayına oturacaktır.

TÜRKİYE TARIM BÖLGELERİNDE ARAZİ KULLANIMI

Memleketimizde tarımsal ekonomiyi kalkındırmak için birim alan-
dan en yüksek verimi almak ve bunu en iyi şekilde değerlendirmek şart-
tır. Verimin devamlılığı ve artışı ise bilgili bir toprak idaresi ile müm-
kündür.

Bilindiği gibi Ülkemiz iklim, topoğrafya ve bitki örtüsü bakımın-
dan olduğu kadar toprak yönünden de değişik bir durum göstermek-
tedir. Bu değişiklik toprakların oluşumunda rol oynayan faktörlerin
farklı ve bunların tesir derecelerinin ayrı olmasından ileri gelmektedir.
Bu farklar sebebi ile Türkiye için umumi bir arazi kullanma değerklen-
dirilmesi yerine, aynı değişiklikler tesbitine kriter olarak kullanılan TA-
RIM BÖLGELERİNİ esas alan bir çalışmanın daha uygun olacağı görüşü-
ne varılmış ve bu yoldan hareket edilmiştir.

Bölge raporlarının hazırlanmasında TOPRAKSU Genel Müdürlüğü
çalışmalarından olan «İllere Göre Toprak Kaynağı Envanter» neticeleri
esas alınmıştır.

GENEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ

Arazi kullanma kabiliyeti bakımından Güneydoğu Anadolu Bölge-
si toprakları geniş bir değişiklik gösterirler. Genişliği 5.706.253 hektar
olan bölgede, sürülerek tarım yapmaya elverişli I, II, III ve IV. sınıf
arazi 2.646.767 hektar yüzölçümüyle bölgenin % 46,3 gibi bir kısmını
kaplamaktadır (Tablo 1). Toprağı sürülerek tarım yapmaya elverişli

olmayan V, VI ve VII. sınıf olarak gösterilen arazi 2.858.669 hektar olup, bölgenin % 50.1 ini kaplamaktadır. Tarıma hiçbir şekilde elverişli olmayan VIII. sınıf arazi ise 184 631 hektar yüzölçümüyle bölgenin % 3.2 gibi pek az bir kısmını ihtiva etmekte, su yüzeyleriye 16 186 hektar tutmaktadır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi arazilerinin kullanma şekilleriyle bu kullanmalara isabet eden kabiliyet sınıflarını şu şekilde inceleyebiliriz (Tablo 2).

a) Kuru Tarım Arazileri : Bu kullanım şeklinin uygulandığı araziler 2.233.592 hektarlık alanı kaplamaktadır. Halen toprağı işlenerek tarım yapılan bu arazilerin 2.033.416 hektarı sürülerek tarım yapılabilir arazi sınıflarındadır. Sürülerek tarıma elverişli olmayan bu tür kullanmadaki arazi miktarı ise 199.676 hektardır. Bu arazilerde toprakla sürülerek yapılacak tarımı engelleyen yetersizliklere sahip olduklarından pulluk altından çıkarılmaları lazımdır.

Sürülebilir olarak gösterilen I. sınıftan IV. nci sınıfa kadar olan arazilerden II, III, ve IV. sınıf olanlarında toprak ve su muhafaza tedbirleri alınmak suretiyle tarım yapılması gereklidir. Bu yapılmayacak olursa erozyon ve toprak yetersizliği artacağından sürülebilir özelliklerini zamanla kaybedeceklerdir. Kabiliyet bakımından I ve II nci sınıf 1.267.616 ha arazi toprak ve topografik şartları itibariyle sulu tarıma uygundur. Sulama suyu temin edilip gerekli tesisler yapıldığı takdirde bu kullanıma geçilebilir. Bu ise yetiştirilen bitki çeşidi ve birim alandan alınan verimi şüphesiz artıracaktır. Buna mukabil mer'a arazi varlığı içinde yer alan fakat kullanma kabiliyeti yönünden I, II, III ve IV. sınıf 357.580 hektar arazi sahip oldukları toprak ve topografya özellikleri nedeniyle kuru, sulu ve bağ-bahçe arazilerine katılabilir (Şekil 1).

b) Sulu tarım Arazileri : Bölgede sulama ile tarım yapılan arazi 96064 hektar olup bölgenin % 1,6 kaplamaktadır. Bu miktarın halen 92249 hektar gibi geniş bir kısmı kabiliyet yönünden sürüme elverişli arazilerdendir. Kuru tarım şekli tatbik edilen I ve II nci sınıf arazilerin bu kullanma şekline aktarılması ile yekûn 1.363.680 hektara ulaşabilecektir. Buna mukabil bu kullanımın sürdürüldüğü 3.815 hektar VI. ve VIII. sınıf arazi toprak özellikleri itibariyle sulama yapılamaz niteliktedir. Bu arazilerin çayır-mer'a türüne aktarılmaları lazımdır.

c) Bağ - Bahçe ve Özel Mahsul Arazisi : Bölgede 151151 hektar; genellikle kuru şartlarda yetiştirilen bağlar ve meyveliklerden ibaret Bağ-Bahçe arazisi ile 12628 hektar antep fıstığı yetiştirilen arazi tesbit edilmiştir. Bu arazilerden 104768 hektarı sürülebilir arazi grubunda, buna mukabil 59011 hektar VI. ye VII. sınıfta olup toprak muhafaza tedbirlerinin mutlaka alınması icap etmektedir. Bölgede antep fıstığının kendine has bir durumu vardır. Bu nedenle fundalık ve çalılık arazilerden

I, II, III, ve IV. sınıf 29.268 hektarlık sahada aşlamaya geçilmesi bölge ekonomisinde önemli değişiklik yapacaktır.

d) Çayır - Mer'a arazisi : Mer'a arazileri 2.037.268 hektar genişliğinde olup bölgenin % 35,7 ni teşkil etmektedir. Meraların 376 580 hektarı sürüme elverişli arazi gurubundadır. Bu araziler üzerindeki tabii örtü aşırı otlatma ve bakımsızlık nedeniyle besleme değerini büyük ölçüde kaybetmiştir. Buna mukabil toprakların vasıfları ve topoğrafik durum iyidir. Yukarıda belirtildiği gibi kuru, sulu ve bağ-bahçe kullanımına dönüştürülebilir.

e) Orman arazisi : Güneydoğu Anadolu bölgesinde orman arazi varlığı çok cüzdür. Genişliği 17.462 hektarlık alana inhisar etmektedir. Buna mukabil bodur çalılarla kaplı fundalık arazi 941.529 hektar olarak tesbit edilmiştir.

Bölgedeki orman arazi varlığının artırılması; mer'a ve kuru tarım kullanımı şeklinin tatbik edildiği arazilerde yapılacak ağaçlandırma çalışmaları ile mümkündür.

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİNDE ARAZİLERİN KÜLTÜR BİTKİLERİNE UYGUNLUĞU

Arazi kullanma Kabiliyeti Sınıfı	Kültür Bitkilerine Uygunluğu	Tarım Engelleyen Faktörler
I. Sınıf Araziler 814125 Ha.	Bu sınıfa giren arazilerde bölgeye has her türlü kültür bitkisi yetiştirilebilir. Topografyaları düz, drenajları iyi, erozyon tehlikesi çok azdır. Topraklar derin, su tutma kapasiteleri normal, verilen gübreleri iyi değerlendirebilen bir karektere sahiptirler. Yetiştirilmeleri ekonomik olan bitkileri şu şekilde sıralayabiliriz. Sulu tarımda : Sebze (fasulye, domates, kavun, karpuz), meyve (kayısı, zerdali çeltik, pamuk, tütün, şeker pancarı, susam kırmızı biber, kereviz, patates. Kuru tarımda : Hububat (buğday, arpa), baklagiller (Nohut, mercimek, burçak, fig) bağ. Bölgede 4097 hektarlık I inci sınıf arazi meskûn saha olarak işgal edilmiştir. Bu bölge için büyük bir kayıptır. İlgili kuruluşların bundan böyle meskûn sahaları sürüme elverişli olmayan arazilere kaydırmaları gerekli olacaktır.	

**Arazi
Kullanma
Kabilyet
Sınıfı**

Kültür Bitkilerine Uygunluğu

**Tarımı Engelleyen
Faktörler**

II. Sınıf Araziler 665.976 Ha.	II nci sınıf arazilerde I inci sınıf-taki bitkiler sulu ve kuru şartlarda ye-tiştirilebilir. Tarımı engelleyici faktörler göz önüne alınarak bazı tedbirlerin alın-ması gereklidir. Kontur sürüm su kontrol tesisleri, içinde baklagil bulu-nan münavebe, şeritvari ekim, yeşil, gübre, ahır gübresi kullanılması belli başlılardır. Bu sınıfta meskûn arazi 1701 hektardır.	% 6 ya ulaşan meyil, orta derecede su erozyonu ideal top-rak derinliği, ince bünyeden dolayı zor işleme, çok kolay dü-zeltilebilen tuzluluk veya alkalilik hafif yaşlılık, başlıca en-gelleyici faktörlerdir.
III. Sınıf Araziler 621716 Ha.	Bu sınıf araziler II. sınıftaki ara-zilere nazaran daha fazla tahdit fak-törlerine sahiptir. Bu nedenle yetiştirilen bitki çeşidi azdır. Verim ilk iki sınıfa nazaran daha düşüktür. Toprak muhafaza tedbirleri mutlaka alınmalı ve devam ettirilmelidir.	% 12 ye varan meyil, şiddetli erozyon, orta derin toprak, taş-lılık, düşük su tut-ma kapasitesi orta derecede tuzluluk al-kalilik, drenaj bo-zukluğu.
IV. üncü Sınıf Araziler 544.950 hektar	Suluda : Bölgenin bu sınıf arazi-lerinde sulu tarım drenajı bozuk olu-yal sahalarla (Urfa) organik toprak-larda (Gaziantep) yapılabilir. Bunun için drenaj tedbirlerinin yanında toprak geçirgenliğinin artma-sı için organik madde ilâve edilmesi ve sert katların meydana gelmemesi için yaş iken sürülmemesi lâzımdır. Yetiştirilebilecek bitkiler; çeltik, şeker pancarı, yem bitkileri ve bazı kısımlarda pamuk ve tütündür. Kuruda : Hububat, burçak, nokut, mercimek, haşhaş, bağ sayılabilir. Sınırlayıcı faktörleri çok şiddetli olan bu araziler dikkatli toprak idare-sine ihtiyaç gösterirler. Toprak muha-faza tedbirlerinin mutlaka alınması icap eder. Bşlgede taşlılık önemli kısıtlayıcıdır temizlenmesi gereklidir. Bu sınıf arazilerin bağ-bahçe ve antep fıstığı yetiştiriciliğine ayrılma-sı en uygun kullanım şeklidir. Hububat, burçak, mercimek, no-hut, korunga yetiştirilebilir.	Dik meyil % 12-20 çok şiddetli erozyon sığ toprak, şiddetli tuz-luluk ve alkalilik, taşlılık

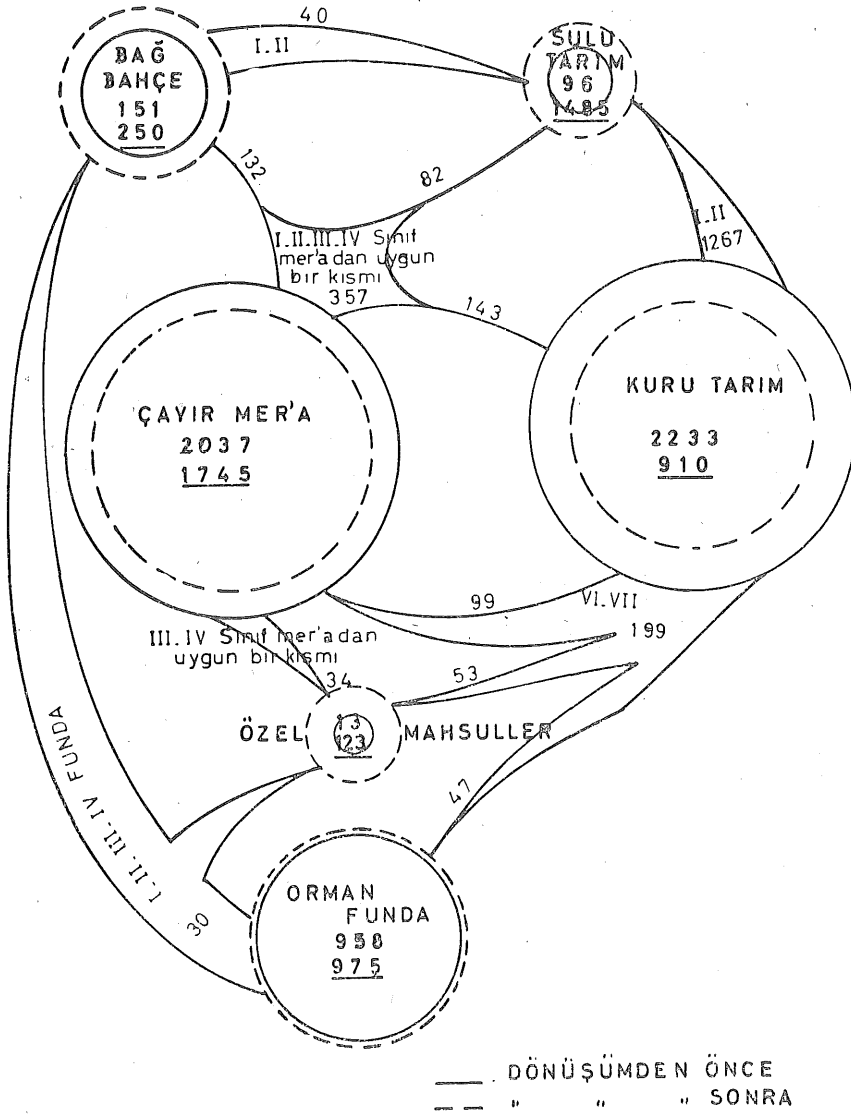
V. Sınıf Araziler 1495 Hek.	Tarımı engelleyen faktörler nedeniyle bu araziler ancak oldukları gibi kullanılmalıdırlar, ıslah imkânları çok azdır ve büyük malî olanak ister. Ancak ot kamış ve sazlardan istifade edilebilir.	Yaşlılık, sel basması ve göllenme sürülerek yapılan tarımı engeller.
VI. Sınıf Araziler 696.589 Hek.	Sürülerek tarım yapılamaz. Ancak çayır, mer'a veya ağaçlık olarak kullanılabilen arazilerdir. Fundalık arazilerde aşılama ile antep fıstığı yetiştiriciliği en ekonomik kullanma şeklidir.	Çok dik meyil, sığ ve çok sığ toprak çok şiddetli erozyon taşlılık en önemli etkenlerdir.
VII. Sınıf Araziler 2.160.585 Hek.	Kültür bitkileri yetiştirilmesine uygun değildir. Engelleyici faktörler çok şiddetlidir. Mer'a olarak kullanılmamalıdır. Otlatma münavebeli yapılmalıdır. Toprak muhafaza tedbirini almak için ot tohumu aşılama veya ağaç dikimi yapılabilir.	Çok dik-sarp meyil çok sığ toprak derinliği, çok şiddetli erozyon
VIII. Sınıf Araziler 184.631 Hek.	Bu sınıf arazilerden bitkisel hiç bir ürün alınmaz. Eğlence yeri yabani hayvan barınakları taş ve maden ocakları şeklinde istifade edilebilir. Bu bölgeye has Diyarbakırda Dicle ırmağı yatağında karpuz yetiştirilmektedir.	Toprak varlığı yoktur.

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ ARAZİ KULLANMA KABİLİYETİ GRUP VE SINIFLARI

Arazi Kullanma Kabiliyeti Grupları	Kabiliyet Sınıfları	Kapladığı Alan Hektar	Toplam Alan Hektar
Tarım	Sürüme	I	814.125
Elverişli	Elverişli	II	665.976
Araziler	Araziler	III	621.716
		IV	544.950
	Sürüme	V	1.495
	Elverişli	VI	696.589
	Olmayan	VII	2.160.585
	Araziler		2.858.669
Tarım Elverişli Olmayan Araziler		VIII	184.631
Su Yüzeyleri			16.186
T O P L A M			5.706.253

TABLO : 1

GÜNEY DOĞU ANADOLU BÖLGESİ
Arazi dönüşüm tablosu (1000 hektar)

GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİNDE ARAZİLERİN

Arazilerin Kullanma Şekli	ARAZİ KULLANMA		
	I. Sınıf	II. Sınıf	III. Sınıf
1. TARIM ARAZİLERİ	803.774	579.428	522.064
a. Kuru tarım (Nadaslı)	753.415	514.201	480.604
b. Kuru tarım (Nadassız)			
c. Sulu tarım	41.649	30551	10.616
d. Bağ - Bahçe	6.827	32.746	27.998
e. Özel mahsuller *	1.883	1.930	2.846
2. ÇAYIR ve MERA ARAZİLERİ	2.460	81.227	89.613
a. Çayır arazisi	587		
b. Mera Arazisi	1.873	81.227	89.613
3. ORMAN ve FUNDALIK ARAZİ	3.794	3.620	8.067
a. Orman Arazisi			
b. Funda arazisi	3.794	3.620	8.067
4. MESKÜN ARAZİLER	4.097	1.701	1.972
5. DİĞER ARAZİLER			
a. Sazlık ve bataklık			
b. Irmak yatakları			
c. Sahil kurumları			
d. Çıplak kayalar			
6. Sınıflar toplamı	814.125	665.976	621.716
7. Su yüzeyleri			
8. Genel Toplam			

(*) Özel Mahsuller : Bu bölge için Antep fıstığı, zeytin sahalarını ifade etmek

ŞİMDİKİ KULLANMA ŞEKLİ İLE KABİLİYET SINIFLARI

KABİLİYETİ SINIFLARI					Ha.
IV. Sınıf	V. Sınıf	VI. Sınıf	VII. Sınıf	VIII. Sınıf	Toplamı
325.667		201.990	60.512		2.493.435
285.696		153.053	46.623		2.233.592
9.433		3.059	756		96.064
27.898		44.458	11.224		151.151
2.640		1.420	1.909		12.628
203.867		366.481	1.293.620		2.037.268
					587
203.867		366.481	1.293.620		2.036.681
13.787		127.085	802.638		958.991
			17.462		17.462
13.787		127.085	785.176		941.529
1.629	39	1.033	3.815	4.844	19.130
	1.456			179.787	181.243
	1.456				1.456
				30.684	30.684
				149.103	149.103
544.950	1.495	696.589	2.160.585	184.631	5.690.067
					16.186
					5.706.253

tedir.

TABLO : 2

DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ

Doğu Karadeniz Bölgesi toprakları, topoğrafik durumu nedeniyle kullanma kabiliyeti yönünden fazla bir değişiklik göstermezler. Dar bir kıyı şeridi ve bunu takip eden dik meyilli yüksek arazi bütün bölgeyi kaplar. Bölgenin genişliği 2.331.672 hektardır. Tarım yapmaya elverişli arazilerden sürüme uygun olanlar 201.505 hektarlık alan ile bölgenin ancak % 8,6 gibi ufak bir kısmını ihtiva eder. Buna mukabil sürüme uygun olmayan arazi gurubu % 83,5 gibi geniş sahayı kaplamaktadır. Tarımın herhangi bir şeklinin yapılamıyacağı VIII nci sınıf araziler ise 182.671 hektar genişlik ile bölge yüzölçümünün % 7,6'sıdır. Geri kalan % 0,3 ise, su yüzeyleri (162 ha.) dir.

a. Kuru Tarım Arazileri : Bölgede kuru tarım nadaslı ve nadassız olarak yapılmaktadır. Nadaslı tarım daha çok Doğu Anadolu Bölgesine yakın kısımlarda tatbik edilmektedir. Bu şekil kullanım bölgede 129.709 ha. nadaslı ve 190.562 ha. nadassız olmak üzere toplam 320.271 ha. arazide yapılmaktadır. Bu miktar araziden ancak 115.578 hektarı kabiliyet sınıfları yönünden I., II., III., IV nci sınıflarda olup, kullanım şekli bakımından uygundur. Buna mukabil 204.693 hektarı sürüm yapmaya elverişsiz VI ve VII nci sınıf arazilerdir. Bölgenin yağış ve topoğrafik durumu nedeniyle toprak kaybının önlenmesi bakımından 204.693 hektar arazi devamlı pulluk altından çıkarılarak ağaçlandırma yapılmalı, teraslama ile çok yıllık bitkilerin yetiştirilmesine yer verilmelidir. Toprağın kifayetsiz olduğu kısımlarda mer'aya bırakılmalıdır.

Kullanma kabiliyeti yönünden I ve II nci sınıf araziler toprak ve topoğrafik nitelikleri yönünden sulama suyu temin edilecek olursa bu şekil kullanıma geçilebilir.

Özel Mahsul Yetiştirilen Araziler : Bölgeye has özel mahsuller fındık ve çaydır. Adı geçen iki bitkinin de memleket ekonomisinde ayrı bir yeri olduğu muhakkaktır. Bu nedenle 271.295 hektar arazinin genişletilmesi uygun olacaktır. Kuru tarım yapılan IV ve VI nci sınıf 151.355 ha. arazi çay ve fındık ziraatine aktarılmalıdır. Bu toprak varlığının korunması bakımından da uygundur.

Orman Arazisi : Memleketimiz orman varlığının en büyük kısmı bu bölgededir. Funda arazilerinin kontrol altına alınarak ağaçlandırma çalışmalarlarıyla orman arazi miktarına büyük ilâveler yapılabilir.

Yerleşim Alanları : Bölgede yerleşim alanları 7.252 hektarlık alanı kaplamaktadır. Bu miktarın 786 hektarlık kısmı sürüme elverişli arazilerdedir (Tablo : 2). Tarım arazisi bakımından kifayetsiz olan bölgede bu alan bir kayıptır. Yerleşim yerlerinin seçiminde VI nci hattâ VII nci sınıf arazilerin tercihi iyi vasıflı tarım alanlarının daha çok faydalanılabilir olmasını sağlayacaktır.

**DOĞU KARADENİZ BÖLGESİNDE
ARAZİLERİN KABİLİYET SINIFLARI VE KÜLTÜR BİTKİLERİNE
UYGUNLUĞU**

Arazinin Kullanma Kabiliyeti	Kültür Bitkilerine Uygunluğu	Tarımı Engelliyen Faktörler
I. Sınıf 4.742 Ha.	Yağışların kâfi derecede olması nedeniyle bölgenin doğu kesimlerinde sulama ihtiyacı duyulmamaktadır. Buna mukabil asit karakterdeki bölge topraklarında kireçleme yapılması gereklidir. Kuruda ve Suluda: Çay, zeytin, mısır, narenciye, soya fasulyesi, yem bitkileri yetiştirilebilir.	I inci sınıf arazilere nazaran artan meyil, azalan toprak derinliği, hafif yaşlık ve taşlılık.
II. Sınıf 23.761 Ha.	Tarımı engelliyen faktörleri giderici tedbirler alındığı takdirde; (kontur sürüm, şeritvari ekim ve ıslak sahalarda drenaj bozukluklarının giderilmesi) I nci sınıftaki bitkiler yetiştirilebilir.	I inci sınıf arazilere nazaran artan meyil, azalan toprak derinliği, hafif yaşlık ve taşlılık.
III. Sınıf 39.343 Ha.	Tarımı engelleyen faktörlerin ileri dereceye varması bu sınıf topraklarda yetişebilecek bitki çeşidinde bazı şartlar ortaya çıkarmıştır. Bölgede yağışın fazlalığı ve bu sınıf arazilerde meylin % 12 kadar ulaşması toprak kaybını hızlandırmaktadır. Bu nedenle II nci sınıfta sayılan toprak muhafaza tedbirlerinin mutlaka alınması lâzımdır. (Drenajı bozuk sahalarda (Rize) ıslaklığın giderilmesi, toprağın yapı ve bünyesini düzeltici tedbir olarak organik madde ile takviye edilmesi lâzımdır.) Bu arada kireçleme işlemi de unutulmamalıdır. Mısır, çay (Rize - Trabzon), soya, fasulyesi, tütün (Trabzon-Ordu) zeytin, narenciye (Rize)	Orta derecede meyil (% 6-12), orta derin toprak (60 cm), drenaj bozukluğu, hafif orta derecede erozyon en etkin kısıtlayıcılarıdır.

Arazinin Kullanma Kabiliyeti	Kültür Bitkilerinin Uygunluğu	Tarımı Engelliyen Faktörler
IV. Sınıf 133.659 Ha.	Sürülerek tarım yapmaya müsait arazilerin en sonuncusu bu sınıf arazilerdir. Bölgenin topoğrafik ve yağış durumu nedeniyle bu sınıf arazilerde sürüm yapılmamalı çok yıllık bitkilerin (çay), zeytin, meyve ve fındıklıkların tesisi ve yetiştirilmesi ön planda gelmelidir. Sürülerek tarım yapılan yerlerde toprak muhafaza tedbirlerine mutlak surette yer verilmelidir. Mısır, tütün, fındık, çay, meyve sayılabilir.	Şiddetli derecede erozyona müsait olma, dik meyil (% 10-20 arası), mevcut erozyonun şiddetli olması.
VI. Sınıf 418.197 Ha.	Sürülerek tarıma uygun olmayan arazi sınıfı olduğundan mevcut toprak varlığının korunabilmesi için devamlı örtü altında bulundurmak lâzımdır. Toprağın müsait olduğu yerlerde teraslama yaparak çay ve zeytin yetiştirilebilir. Ağaçlandırma çalışmaları bölgenin özellikleri nedeniyle olumlu netice verir. Mer'a olarak da kullanılabilir.	Sığ ve çok sığ toprak, taşlılık, çok dik meyil (% 20), çok şiddetli erozyon.
VII. Sınıf 1.529.137 Ha.	Sürüme elverişli olmayan arazilerdir. Bununla beraber özel olarak Rize havalisinde uygun toprak derinliği olan yerlerde teraslama yapılarak çay tarımı yapılabilir. Genel olarak mer'a şeklinde kullanılmalı ve ağaçlandırma yapılarak orman arazi varlığı kazanılmalıdır.	Sarp (% 30 ve daha fazla) meyil, çok sığ toprak derinliği, çok şiddetli erozyon varlığı.
VIII. Sınıf 182.672 Ha.	Tarım dışı arazilerdir. Eğlence ve av sahaları, taş ocakları açılarak faydalanmak mümkündür.	Toprak varlığından yoksundur.

**DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ ARAZI
KULLANMA KABİLİYETİ GRUPLARI VE SINIFLARI**

Arazi Kullanma Kabiliyeti Grupları		Kabiliyet Sınıfları	Kapladığı Alan (Ha.)	Toplam Alan (Ha.)
Tarım Elverişli Araziler	Sürüme Elverişli Araziler	I	4.742	
		II	23.761	
		III	39.343	
		IV	133.659	201.505
	Sürüme Elverişli Olmayan Araziler	V	—	
		VI	418.197	
		VII	1.529.137	1.947.334
Tarım Elverişli Olmayan Araziler		VIII		182.671
Su Yüzeyleri				162
T O P L A M				2.331.672

DOĞU KARADENİZ BÖLGESİNDE ARAZİLERİN ŞİMDİKİ

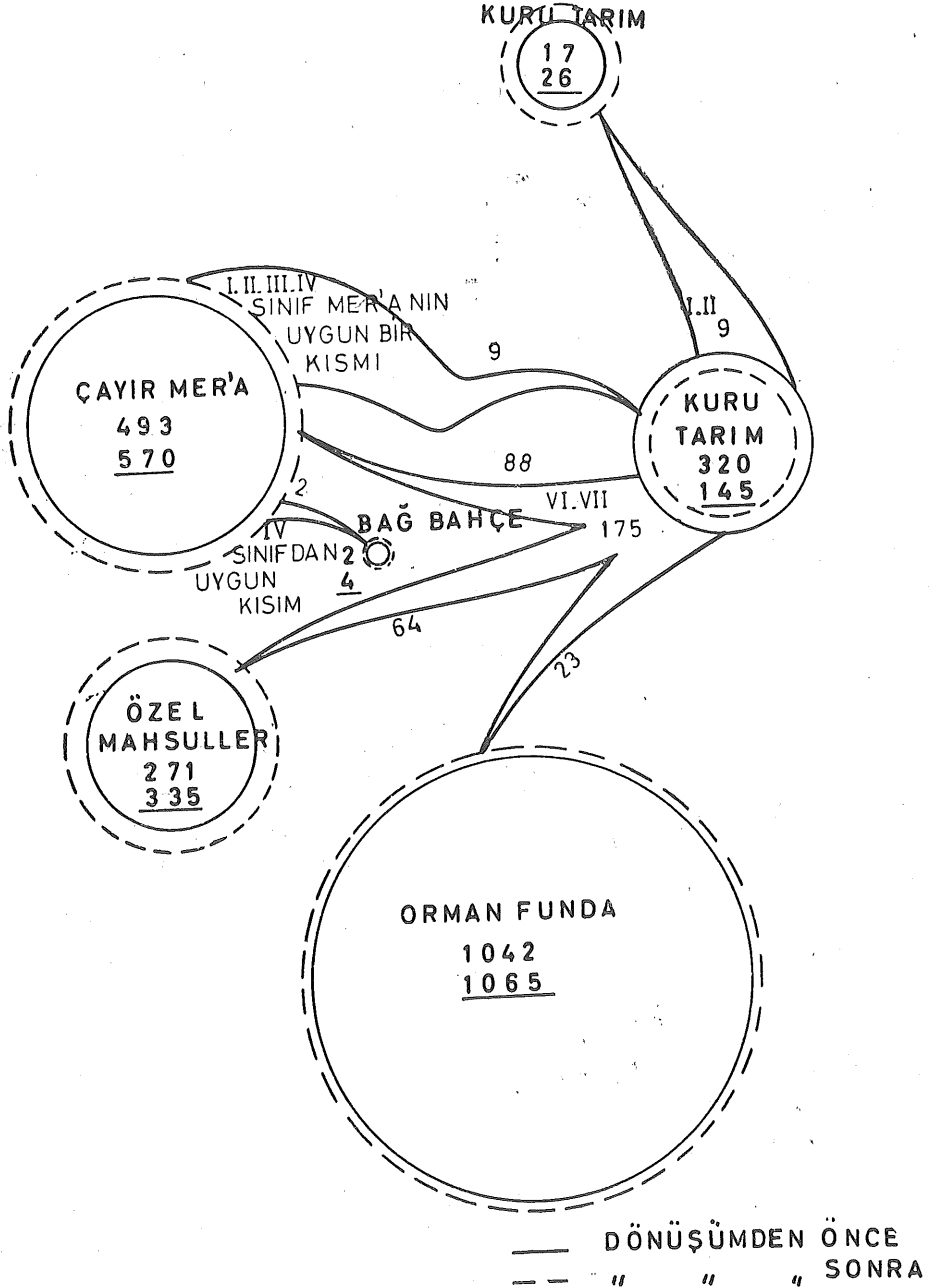
Arazilerin Kullanma şekli	KABİLİYET		
	I. Sınıf	II. Sınıf	III. Sınıf
1. TARIM ARAZİLERİ	4.722	22.344	34.783
a. Kuru tarım (Nadaslı)	316	6.960	16.840
b. Kuru tarım (Nadassız)	399	1.386	8.361
c. Sulu tarım	3.567	10.604	2.386
d. Bağ-Bahçe	17	206	149
e. Özel mahsuller	423	3.188	7.047
2. ÇAYIR VE MER'A ARAZİLERİ	10	521	2.974
a. Çayır arazisi	10	126	507
b. Mer'a arazisi		395	2.467
3. ORMAN VE FUNDALIK ARAZİ	10	798	1.292
a. Orman Arazisi		725	1.292
b. Fundalık arazi	10	73	
4. MESKÜN ARAZİLER		98	294
5. DİĞER ARAZİLER			
a. Sazlık bataklık			
b. İrmak yatakları			
c. Sahil kurulları			
d. Çıplak kayalar			
6. SINIFLAR TOPLAMI	4.742	23.761	39.343
7. SU YÜZEYLERİ			
8. TOPLAM			

KULLANMA ŞEKLİ İLE KULLANMA KABİLİYETİ SINIFLARI

SINIFLARI					Toplam
IV. Sınıf	V. Sınıf	VI. Sınıf	VII. Sınıf	VIII. Sınıf	Ha.
115.928		157.208	276.083		611.068
45.987		23.318	36.288		129.709
35.329		46.721	98.366		190.562
842					17.399
543		561	627		2.103
33.227		86.608	140.802		271.295
8.325		227.146	254.448		493.424
					643
8.325		227.146	254.448		492.781
9.012		33.252	998.014		1.042.378
8.793		26.756	927.870		965.436
219		6.496	70.144		76.942
394		591	592	5.283	7.252
				177.388	177.388
				5.110	5.110
				480	480
				171.798	171.798
133.659		418.197	1.529.137	182.671	2.331.510
					162
					2.331.672

Tablo : 2

DOĞU KARADENİZ BÖLGESİ
Arazi dönüşüm tablosu (1000 hektar)

TRAKYA VE MARMARA BÖLGESİ

Yurdumuzun tarım potansiyeli yüksek olan bölgelerinden birisidir. Sulamanın tarımdaki önemi çiftçi çoğunluğu tarafından benimsenmiş ve intensif ziraata yönelik çalışmalar yaygınlaşmıştır. Ege, Marmara ve Karadeniz kıyısında geniş alanlar deniz ikliminin (ılıman iklim) etkisi altındadır. Tarıma uygun iklim koşulları, sebze, meyve ve endüstri bitkileri yetiştiriciliğinin genişleyip yayılmasında ve dolayısıyla alt yapının kalkınmasında büyük etken olmuştur.

Edirne, Kırklareli, Tekirdağ, İstanbul, Kocaeli, Sakarya, Bolu, Bilecik, Bursa Balıkesir ve Çanakkale İllerini içine alan bölge su yüzeyleri dahil 7.215.033 hektar genişliktedir. Tablo 1'de görüldüğü gibi tarıma elverişli araziler 7.026.937 hektar (% 97.4) tarıma elverişli olmayan sahalar ve su yüzeyleri 188.096 hektar (% 2.6), sürüme elverişli araziler 3.226.710 hektar (% 44.7), sürüme elverişli olmayan araziler ise 3.800.277 hektar (% 52.7) dir. Tarıma elverişli olmayan alanlar içinde bulunan yerleşim sahaları 69.139 hektar (% 1.0), su yüzeyleri 75.742 hektar (% 1.0) ve VIII. sınıf sahalar da 43.225 hektar (% 0.6) yer kaplamaktadır.

Tarım arazileri içinde en büyük yeri kaplayan kuru tarım 2.878.943 hektar (% 41.3) genişlikte olup, bunun 225.100 hektarı (% 7.8) nadaslı, 2.653.843 hektarı (% 92.2) nadassız sistemde işlenilmektedir. İklim koşullarının uygunluğu nedeniyle kuru tarım arazilerinin % 92.2 si nadasa bırakılmadan her yıl üretimde kullanılmaktadır. VI ve VII. sınıf özellikli kuru tarım alanlarından 467 bin hektarının toprak aşınımını önlemek gayesi ile mer'a veya orman kullanımına kaydırılması; Toprak ve topoğrafya koşulları sulamaya uygun I ve II. sınıf 1.188.371 hektarında sulu tarım kullanımına dönüştürülebileceği saptanmıştır. III. sınıf çayır ve mer'aların bir kısmının kuru tarımda değerlendirilmesi uygun düşünülmüştür. Sonuç olarak 2.878.943 hektarlık kuru tarım alanları arazi kullanma kabiliyetleri esasına göre düzenlendikçe 1.280.000 hektara inmiş olacaktır. Ayrıca özellikle bu kullanımda toprak muhafaza tedbirleri üzerinde hassasiyetle durulmalıdır.

Sulu tarım arazileri : 184.819 hektarla bölgede tarıma elverişli arazilerin % 2.7 sini teşkil etmektedir. Halbuki toprak ve topoğrafya yönünden sulamaya uygun alanlar toplamı 1.463.500 hektar dolaylarındadır. Sulama olanakları geliştirilip uygun sahaların sulanması yurdumuz tarımsal üretiminde diğer bölgelerle birlikte büyük bir artış sağlayacaktır.

Özel mahsul yetiştirilen araziler : Bölgeye has zeytin, tütün yetiştirildiği saptanan 122.756 hektar arazi bölgede tarıma elverişli arazilerin % 1.8 ini kaplamaktadır. IV, VI ve VII. sınıf arazilerin en iyi değerlendirilme olanakları bu kullanımda aranmalıdır. Bölge özel mahsul yetiştiriciliğine dönüştürülebilecek geniş alanlara sahiptir. Plânlı bir şe-

kilde bu olanağın yurt üretimine katılımı sağlanmalıdır. Yerleşim alanları sorunu tüm yurttaki olduğu gibi burada da öncelikle ele alınmalıdır.

TRAKYA VE MARMARA BÖLGESİ ARAZİLERİ KABİLİYET SINIFLARI VE KÜLTÜR BİTKİLERİNE UYGUNLUĞU

Arazi Kullanma Kabiliyet Sınıfı	Kültür Bitkilerine Uygunluğu	Tarımı Engelliyen Faktörler
I. Sınıf 392.730 Ha.	Bu sınıf arazilerde bölgeye has her türlü kültür bitkisi yetiştirilebilir. Sulu Tarımda : Sebze(Fasulye, domates, kavun, karpuz, v.b.) meyve (Kayısı, zerdali, şeftali, üzüm, çilek, erik v.b.) pamuk, tütün, zeytin, şekerpancarı, kenevir, patates, çeltik, mısır. Kuru Tarım : Hububat, baklagiller, bağ, tütün, mısır, ayçiçeği, dominant olanlardır.	Toprak, topoğrafya, drenaj yönünden kısıtlayıcı herhangi bir faktör söz konusu değildir.
II. Sınıf 1.191.366 Ha.	Bu sınıfta I inci sınıftaki bitkiler aynen kuru ve sulu şartlarda yetiştirilebilir. Yalnız bazı tedbirlerin (kontur sürüm, şeritvari ekim, münavebe, yeşil gübre tatbikatı) alınması gereklidir.	% 6'ya ulaşan meyil, orta derecede su erozyonu, ideal toprak şartlarında hafif noksanlıklar, çok kolay düzeltilen tuzluluk veya alkalilik, hafif yaşlık.
III. Sınıf 913.398 Ha.	İkinci sınıftaki arazilere kıyasla daha fazla engelleyen faktörlere sahiptir. Toprak muhafaza tedbirleri mutlaka alınmalıdır. Taban arazilerde (hafif tuzlu, alkali, drenajı kifayetsiz) ve hafif meyilli alanlarda kontrollu sulama yapılması zorunludur. Genellikle Suluda : Sebze (bezelye, fasulye v.b.) meyve, çeltik, mısır, şekerpancarı. Kuruda : Ayçiçeği, mısır, tütün, hububat, bağ, yetiştirilmektedir.	% 12'ye kadar meyil, şiddetli erozyon, orta derin toprak, taşlılık, düşük su tutma kapasitesi, orta derecede tuzluluk-alkalilik, drenaj sorunu görülebilir.
IV. Sınıf 723.216 Ha.	Sürülerek tarım yapılabilen son sınıftır. Sınırlayıcı faktörler çok şiddetli olup dikkatli toprak idaresine ihtiyaç gösterirler. Toprak muhafaza tedbirleri mutlaka alınmalıdır. Taban arazilerde çeltik ve yem bitkileri. Kuruda : Bağ ve meyve tesisleri kurulmalı, hububat, burçak, nohut, mercimek, yetiştiriciliğine uygundur.	% 20'ye kadar meyil, çok şiddetli erozyon, sığ toprak, şiddetli tuzluluk ve alkalilik, taşlılık, yaşlık.

Arazi Kullanma Kabiliyet Sınıfı	Kültür Bitkilerine Uygunluğu	Tarımı Engelliyen Faktörler
V. Sınıf 13.237 Ha.	Tabii çayır olarak istifade edilebilir. Uygun şartlarda yem bitkileri ve celtik yetiştirilebilir.	Yaşlık, sel basması, göllenme, başlıca sorunlarıdır.
VI. Sınıf 1.071.160 Ha.	Sürülerek tarım yapılamaz. Devamlı örtü altında bulundurulması, erozyona karşı tedbirler alınması gereklidir. Bölgede zeytinlik, meyvelik, bağlık, ağaç yetiştiriciliği çayır ve mer'a şeklinde kullanımı düşünülmelidir.	Çok dik meyil, çok şiddetli erozyon, sığ-çok sığ toprak ve taşlılık en önemli problemlerdir.
VII. Sınıf 2.715.830 Ha.	Sürülerek kültür bitkileri yetiştiriciliğine uygun değildir. Engelleyici faktörler çok şiddetlidir. Mer'a ve ağaç yetiştiriciliğine yatkındırlar. Toprak muhafaza tedbirleri mutlaka alınmalı; ot aşılması, ağaçlandırma ve otlatma tüm yayılım esaslarına uyulmalıdır.	Çok dik-sarp meyile kadar, çok şiddetli erozyon çok sığ toprak, çok fazla çoraklık, taşlılık, yaşlık (islahı ekonomik olmayan sorunlar)
VIII. Sınıf 112.354 Ha.	Bitkisel ürün alınma olanakları olmadığından tarım dışı alanlar içinde yer alırlar. Eğlence alanları olarak değerlendirilmeleri en uygun olanıdır. Taş ve maden ocakları v.b. gibi şekillerde kullanılırlar.	Toprak varlığı yoktur.

**TRAKYA - MARMARA BÖLGESİ
ARAZİ KULLANMA KABİLİYET GRUPLARI VE SINIFLARI**

Arazi Kullanma Kabiliyeti Grupları	Kabiliyet Sınıfları	Kapladığı Alan	Toplam (Ha.)
Tarıma Elverişli Araziler	Sürüme	I	392.730
	Elverişli	II	1.191.366
	Araziler	III	913.398
		IV	723.216
	Sürüme elverişli	V	13.237
	Olmayan	VI	1.071.160
	Araziler	VII	2.715.830
Tarıma Elverişli Olmayan Araziler	VIII	112.354	112.354
Su Yüzeyleri			75.742
T O P L A M			7.215.033

Tablo : 1

TRAKYA - MARMARA
ŞİMDİKİ KULLANMA ŞEKLİ İLE KULLANMA

Arazilerin kullanma şekli	K A B İ L İ Y E T		
	I. Sınıf	II. Sınıf	III. Sınıf
1. TARIM ARAZİLERİ	372.269	1.022.616	628.479
a. Kuru tarım (Nadash)	4.272	24.568	41.539
b. Kuru tarım (Nadassız)	253.815	905.716	534.423
c. Sulu tarım	99.836	58.875	21.527
d. Bağ-bahçe	8.067	15.535	14.992
e. Özel mahsuller	5.779	17.922	15.999
2. ÇAYIR - MER'A ARAZİSİ	11.509	58.395	58.604
a. Çayır arazisi	1.933	2.533	1.556
b. Mer'a arazisi	9.579	55.862	57.048
3. ORMAN VE FUNDA ARAZİSİ	5.435	98.560	226.113
a. Orman arazisi	1.433	63.877	171.603
b. Funda arazisi	4.002	34.683	54.510
4. MESKUN ARAZİ	3.517	11.795	6.202
5. DİĞER ARAZİLER			
a. Sazlık - bataklık			
b. Irmak yatakları			
c. Sahil kumulları			
d. Çıpkla kayalar			
6. SINIFLAR TOPLAMI	392.730	1.191.366	913.398
7. SU YÜZEYLERİ			
8. TOPLAM			

**BÖLGESİNDE ARAZİLERİN
KABİLİYETİ SINIFLARI**

SINIFLARI					Toplam
IV. Sınıf	V. Sınıf	VI. Sınıf	VII. Sınıf	VIII. Sınıf	Ha.
380.316	4.616	513.114	346.905		3.268.315
72.782		57.883	23.557		225.100
287.445	2.611	406.744	272.089		2.653.843
2.576	2.005	—	—		184.819
13.706		17.742	11.755		81.797
12.807		30.745	39.504		122.756
41.194	4.966	70.849	225.168		470.685
369	1.680	289	355		8.715
40.825	3.280	70.560	224.814		461.970
294.247	2.316	471.609	2.115.314		3.213.594
228.462	2.316	346.274	1.489.102		2.303.067
65.785		125.335	626.212		910.527
7.459	11	15.588	8.784	69.139	122.495
	1.328		19.659	43.215	64.202
	1.328		19.659		20.987
				13.260	13.260
				12.195	12.195
				17.760	17.760
723.216	13.237	1.071.160	2.715.830	112.354	7.139.291
					75.742
					7.215.033

Tablo : 2

DOĞU ANADOLU BÖLGESİ

Oldukça geniş bir alanı kaplayan (14.702.733 hektar³ Doğu Anadolu bölgesinde arazi kullanma kabiliyeti sınıfları ve kullanma şekilleri bakımından çeşitlilik göze çarpmaktadır. Bölgenin, içinde bulunduğu karasal iklim kuşağına rağmen pamuk ve çeltik tarımı yapılması mikro-klima sahalarından ileri gelmektedir.

Sürülerek tarım yapılan I - IV nci sınıf araziler 4.113.198 ha. yüzölçümü ile bölgenin % 27,8 ihtiva etmektedir. İşlemeli yani sürülerek tarıma elverişsiz araziler (V - VII nci sınıf) 9.359.926 ha. olup % 63,7 dır. Tarım yapılamaz nitelikteki (VIII. sınıf) arazi miktarı ise 797.976 hektardır. (Tablo : 1)

Doğu Anadolu Bölgesinde araziler kullanma şekil ve kabiliyetlerine göre şu şekildedir. (Tablo : 2)

a — Kuru tarım arazisi : Bu kullanım şekli bölgede 2.216.300 hektar ile bütün kabiliyet sınıflarında tatbik edilmektedir. Bu kadar geniş bir sahanın 1.861.184 hektarı toprak ve topoğrafik özellikleri bakımından işlemeli tarıma uygundur, geri kalan 355.116 hektar kabiliyet yönünden VI ve VII nci sınıf olup uygun kullanım şekli mer'adır. Toprak bakımından kifayetli yerlerde ağaçlandırma yapılabilir.

Kuru tarım yapılan ve kabiliyet yönünden I ve II nci sınıf 670.234 hektar arazi toprak varlığı ve topoğrafik özellikleri itibariyle sulu tarım yapmağa uygundurlar. Sulama suyu temin edilip tesislerin ikmali ile bu mümkün olabilecektir.

b — Sulu tarım arazisi : Bölge yüzölçümüne oranla sulu tarım yapılan arazi miktarı dar bir sahayı (479.993 hektar) kaplamaktadır. I ve II nci sınıf kuru tarım arazilerinin sulama imkânlarına kavuşmasıyla bu miktar % 100 artabilecektir. Sulama yapılan 5.788 hektar VI ve VII nci sınıf arazi bu kullanımdan çıkarılmalı çayır ve otlığa terk edilmelidir. Bu kullanımda ısrar etmek kısa sürede tamamen çoraklaşmalarına hizmet etmektir. Bu arazide ıslah çalışmaları yapılmalıdır.

c — Çayır ve Mer'a arazisi : Bölgedeki hayvancılık çayır ve mer'a kullanımına ayrı bir önem kazandırmaktadır. Halen kuru tarım yapılan VI ve VII nci sınıf 355.116 hektar arazinin bu kullanıma aktarılması toprak varlığının korunması ve hayvancılık bakımından bir zaruretler. Buna mukabil işlemeli tarıma müsait I, II, III ncü sınıf 446.561 hektar arazi kuru, sulu bağ - bahçe kullanım şekline dönüştürülebilir. Memleket hububat ihtiyacının karşılanması bakımından bu bir ihtiyaçtır.

d — Orman arazisi : Bölgenin orman arazi alanının artırılması programlı ve kontrollü bir ağaçlandırma çalışmasıyla mümkün olabilecektir.

e — Yerleşim Yerleri : Sürülerek tarım yapmağa uygun arazi üzerinde kurulmuş yerleşme merkezleri 35.123 hektarlık bir alanı kaplamaktadır. Bu durum memleket tarım ekonomisi bakımından bir kayıp-

tır. Yerleşme yerlerinin seçiminde VI ncı ve VII nsi sınıfları ön plânda tutmak gereklidir.

DOĞU ANADOLU BÖLGESİNDE ARAZİLERİN KÜLTÜR BİTKİLERİNE UYGUNLUĞU

Kullanma Kabiliyeti Sınıfı	Kültür Bitkilerine Uygunluğu	Tarımı Engelleyen Faktörler
I. Sınıf 413.011 Ha.	Bölge şartlarına uyan geniş kültür bitkisi çeşidi yetiştirmeye müsaittirler. Sulu'da : Hububat, ayçiçeği, patates, şeker pancarı. Mikro-klimaya sahip yerlerde (Iğdır, Kağızman) sebze çeşitleri, pamuk çeltik ve çeşitli meyveler. Kuru'da : Hububat, mercimek, fiğ korunga.	Bölge şartlarında her çeşit tarıma uygundur.
II. Sınıf 958.796 Ha.	Sulu tarımda drenaj yetersizliklerini giderici tedbirler alınmalı ve sulama toprak muhafazası yönünden kontrollü yapılmalıdır. Kuru tarımda uygun sürüm yapılmalıdır. Sulu ve kuru şartlarda I inci sıraftaki bitkiler yukarıda sayılan şartlar yerine getirilerek yetiştirilebilir.	Engelleyici faktörler bu sınıfta hafif derecede ortaya çıkar. Hafif meyil % 2-6, hafif drenaj bozukluğu ve ince - toprak bünyesi
III. Sınıf 118.462 Ha.	Yetiştirilen bitki çeşidi, engelleyici faktörlerin şiddetli olması nedeniyle bu sınıfta azalır. Toprak muhafaza tedbirlerinin mutlaka alınması ve devam ettirilmesi lazımdır. Tuzluluk ve alkaliliği ıslah edici çalışmalara önemle yer verilmelidir. Sulu'da : Mikro-klima olan yerlerde (Iğdır) drenaj tedbirleri alınarak pamuk ve çeltik ve yem bitkileri. Kuru'da : Hububat, fiğ korunga mercimek.	Erozyona müsait olma ve mevcut şiddetli erozyon, orta derecede tuzluluk alkalilik, orta derecede meyil % 6-12, orta derin toprak 60-70 cm, drenaj kifayetsizliği
IV. Sınıf 1.560.929 Ha.	Üçüncü sınıf arazilerden daha ileri derecede tarımı sınırlayan faktörler nedeniyle yetişen bitki türünde çok sınırlanmıştır. Toprak muhafaza ve drenaj tedbirlerinin kati olarak alınması lazımdır. Sulu'da : Mikro-klima'ya sahip drenajı bozuk aluvyal sahalarda (Iğdır ovası) gerekli tedbirler alınarak çeltik ve yem bitkileri. Kuru'da : Hububat, bağ, meyve, fiğ, korunga.	Engelleyici faktörler bu sınıfta bir kaç beraber bulunabilir. Faktörler şu şekilde sıralanabilir. Sığ toprak, dik meyil düşük su tutma kapasitesi Taban arazilerde şiddetli tuzluluk ve alkalilik, ağır bünye, drenaj bozukluğu.

Kullanma Kabiliyeti Sınıfı	Kültür Bitkilerine Uygunluğu	Tarımı Engelleyen Faktörler
V. Sınıf 25.867 Ha.	Sürüme uygun olmayıp, drenaj, tuzluluk ve alkaliliğin ıslahı ekonomik değildir. Tuzu seven çayır ve yem bitkileri yetiştirilebilir.	Drenaj bozukluğu, tuzluluk, alkalilik mevcuttur.
VI. Sınıf 1.999.366 Ha.	Aşırı derecede erozyona müsait olduklarından bu sınıf arazilerde sürülerek tarım yapılamaz. En uygun kullanım şekli mer'adır. Toprak derinliğinin uygun olduğu yerlerde terasla ağaçlandırma yapılabilir. Bu sınıfa giren aluvyal sahalarda çayır ve yem bitkileri yetiştirilebilir.	Bozuk topoğrafya, çok dik meyil, şiddetli erozyon ve erozyona aşırı derecede müsait olma, sığ, çok sığ toprak derinliği 20-40 cm. taşlılık, tabanlarda şiddetli tuzluluk
VII. Sınıf 7.334.693 Ha.	Bölgede hâkim iklim tipi ve arazi rin topografik durumu nedeniyle Mer'a olarak istifade edilebilir. Otlatmanın kontrollü yapılması lâzımdır.	Sarp meyil, çok sığ toprak derinliği, çok şiddetli erozyon, taşlılık.
VIII. Sınıf 799.580 Ha.	Tarımsal hiç bir değeri olmayan arazilerdir.	Toprak varlığından yoksundur.

DOĞU ANADOLU BÖLGESİ ARAZİ KULLANMA GRUP VE SINIFLARI

Arazi Kullanma Kabiliyeti Grupları	Kabilyet Sınıfları	Kapladığı Alan Ha.	Toplam Alan Ha.	
Tarıma Elverişli Araziler	I	413.011	4.113.198	
	II	458.796		
	III	1.180.462		
	IV	1.560.929		
	Sürüme elevirişli olmayan araziler	V	25.867	9.359.926
		VI	1.999.366	
		VII	7.334.693	
Tarıma Elverişli Olmayan Araziler	VIII		799.580	
Su Yüzeyleri			430.029	
T O P L A M			14.702.733	

TABLO : 1

DOĞU ANADOLU BÖLGESİNDE ARAZİLERİN

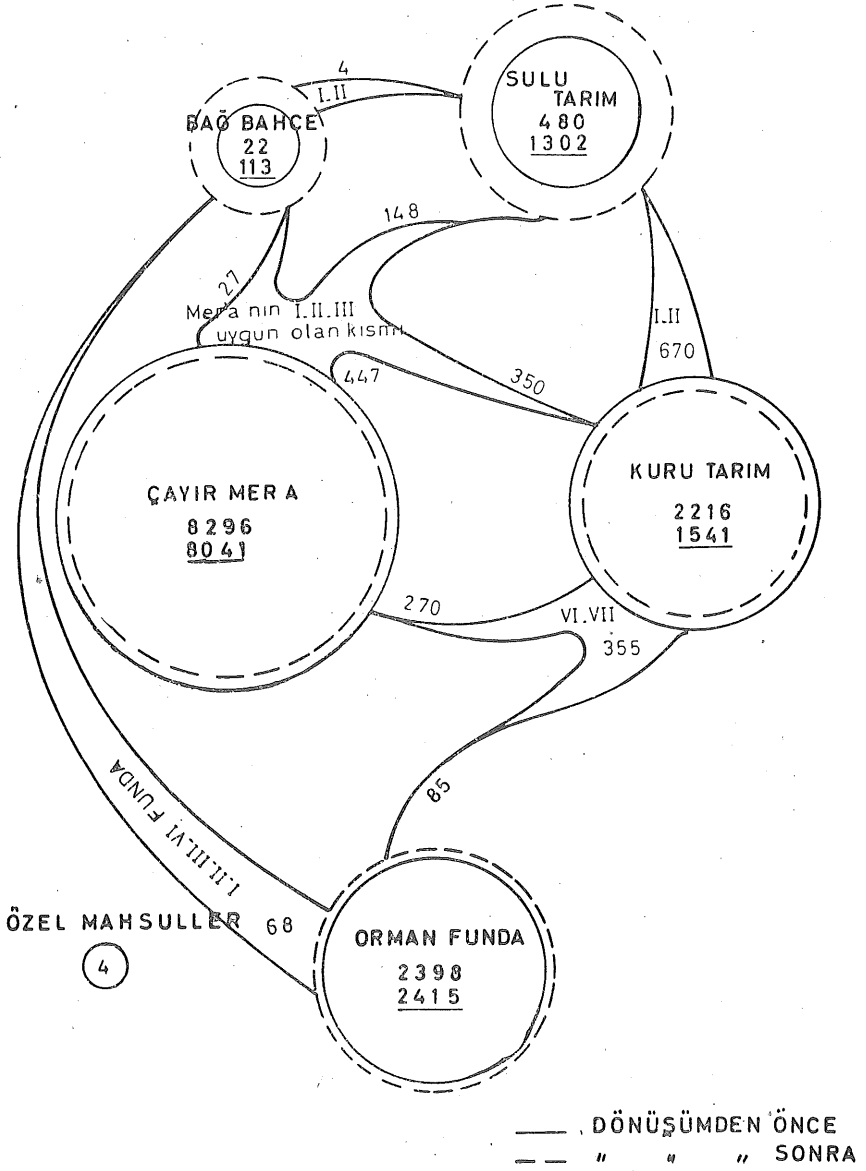
Arazilerin Kullanma Şekli	KABİLİYET		
	I. Sınıf	II. Sınıf	III. Sınıf
1. TARIM ARAZİLERİ	316.139	699.563	782.749
a. Kuru tarım (Nadaslı)	155.857	514.158	673.498
b. Kuru tarım (Nadassız)	10	209	954
c. Sulu tarım	158.340	183.372	103.897
d. Bağ - Bahçe	1.912	1.678	4.400
e. Özel mahsuller	20	146	—
2. ÇAYIR MER'A ARAZİSİ	89.672	237.739	355.226
a. Çayır arazisi	58.006	121.389	56.681
b. Mer'a arazisi	31.666	116.350	298.545
3. ORMAN - FUNDA ARAZİSİ	572	11.658	31.802
a. Orman arazisi		350	12.130
b. Funda arazisi	572	11.308	19.672
4. MESKÛN ARAZİ	6.628	9.836	10.685
5. DİĞER ARAZİLER			
a. Sazlık bataklık			
b. Irmak yatakları			
c. Sahil kumulları			
d. Çıplak kayalar			
6. SINIFLAR TOPLAMI	413.011	958.796	1.180.462
7. SU YÜZEYLERİ			
8. GENEL TOPLAM			

ŞİMDİKİ KULLANMA ŞEKLİ İLE KABİLİYET SINIFLARI

SINIFLARI					Toplam
IV. Sınıf	V. Sınıf	VI. Sınıf	VII. Sınıf	VIII. Sınıf	Ha.
551.948		285.008	86.677		2.722.084
509.452		266.166	76.520		2.195.651
7.046		8.836	3.594		20.649
28.596		4.933	855		479.993
6.633		2.493	4.763		21.879
221		2.580	945		3.912
907.417	25.037	1.539.735	5.140.746		8.295.572
35.146	16.929	7.522	8.778		304.451
872.271	8.108	1.532.213	5.131.968		7.991.121
93.590		167.669	2.092.766		2.398.057
57.322		56.405	636.315		762.522
36.268		111.264	1.456.451		1.635.535
7.974	35	6.954	10.184	9.779	62.069
	795		4.320	789.807	794.922
	795		4.320		5.115
				47.673	47.673
				637	637
				741.497	741.497
1.560.929	25.867	1.999.366	7.334.693	799.580	14.212.704
					430.029
					14.702.733

Tablo : 2

DOĞU ANADOLU BÖLGESİ
Arazi dönüşüm tablosu(1000 hektar)

AKDENİZ BÖLGESİ

Bu bölge yurdumuzun en verimli ve en yüksek toprak potansiyeline sahiptir. Özellikle endüstri bitkilerinin üretim olanakları yanı sıra çiftçide Ege ve Marmara Bölgesinde olduğu gibi uyanış içindedir. Sulama gün geçtikçe artmakta, gerçek değere doğru hızla ilerlemektedir. TOPRAKSU Genel Müdürlüğünün Seyhan - ve Ceyhan havzalarının taban pozisyonundaki ova kısmında yaptığı geniş çapta sulama - drenaj - developman çalışmaları bölge üretiminde atılım yapacak karakterlidir.

28.963 hektar su yüzeyleri ile birlikte bölge 6.926.107 hektar genişliktedir. Tablo 1 de görüldüğü gibi tarıma elverişli araziler 6.314.388 hektar (% 91.2) olup 1.775.035 hektarı (% 26) sürüme elverişli, 4.539.353 hektarı ise (% 66) sürüme elverişli değildir. Ayrıca 563.324 hektar VIII. sınıf ve 19.432 hektar da yerleşim alanları olup, toplam 582.756 hektar tarım yapılamaz özelliklidir.

a) Kuru Tarım Arazileri : Nadaslı ve nadassız şekliyle 1.525.852 hektarı bulan bu kullanımın dağılımı Tablo 2 de görüldüğü gibi denge-sizlikler göstermektedir. Dönüşüm tablosunda belirlendiği üzere VI ve VII nci sınıfın çayır-mer'a veya orman-funda kullanımına kaydırılması, I ve II nci sınıf özellikli olanlarında sulu tarıma dönüştürülmesi gerekmektedir. Mer'a alanlarından III. sınıf özellikli olanların kuru tarıma aktarılması arazi kullanım yönünden uygun düşünülmüştür. Arazi kullanma kabiliyetleri ve toprakların kullanma uygunlukları yönünden bölgede 1.526.000 hektar olan kuru tarım alanının 'gerekli dönüşümler sonucu amprik olarak) 580 bin hektara düşürülmesi gerekmektedir. Tüm tarım alanlarında uygulanması zorunlu toprak muhafaza tedbirleri bu kullanımda daha büyük önem kazanmaktadır.

Sulu Tarım Alanları : Ancak 421.000 hektarın sulanabildiği bölgede toprak ve topoğrafya yönünden 644 bin hektarın daha sulamaya uygun olduğu saptanmıştır. (Tablo ...) Yalnız, I inci sınıf dışındaki 574.000 hektar alanda sulamadan önce ve sulamada toprak muhafazası ile birlikte bir takım tedbirlerin alınma zorunluğu vardır. Bu tedbirlerin yoğunluğu sınıf yükseldikçe artış gösterir.

Yerleşim Alanları : Bölgede çok verimli, potansiyelleri çok yüksek topraklar üzerinde yerleşim alanları kurulmaktadır. Özellikle Adana - Tarsus - Mersin - Alanya yol boyu buna örnek teşkil etmektedir. Bunlar yurdumuz tarım üretiminde yeri doldurulamaz büyük kayıplardır. Hızla gelişen konutlaşma ivedilikle biraz kuzeydeki yerleşime uygun etek ve sırtlara kaydırılmalıdır; aksi takdirde sorun giderek daha da genişliyecek çözümünü de aynı oranda güçleştirecektir.

AKDENİZ BÖLGESİNDE ARAZİNİN KABİLİYET SINIFLARI VE KÜLTÜR BİTKİLERİNE UYGUNLUĞU

Arazi Kullanma Kabilyet Sınıfı	Kültür Bitkilerin Uygunluğu	Tarımı Engelliyen Faktörler
I. Sınıf 509.222 Ha.	Bu sınıf arazilerde bölgeye has her türlü kültür bitkisi yetiştirilebilir. Toprak-topoğrafya yönünden engelleyici faktöre sahip değildir. Yaygın olarak tahıl, baklagiller, endüstri bitkileri, susam, yerfıstığı, ayçiçeği, patates, sarımsak, soğan, hayvan pancarı, sebze, meyve, bağ ve zeytin yetiştirilmektedir.	Tarımı engelliyen herhangi bir faktör söz konusu değildir.
II. Sınıf 470.742 Ha.	Hafif derecede tarımı engelleyici faktörlere sahiptir. Bunlar (kontr sürüm, şeritvari ekim, münavebe, yeşil gübre tatbikatı) alınacak basit tedbirlerle kolayca izale edilebilirler. I. sınıftaki bitkiler yetiştirilebilir.	I. sınıfta oranla artan meyil, belli oranda toprağın fiziki-kimyasal olumsuzluğu, hafif yaşlık ve taşlılık görülebilir.
III. Sınıf 400.562 Ha.	İkinci sınıfa oranla daha fazla tarımı engelleyici faktöre sahiptirler. Bunlar bitki yetiştiriciliğinde ve çeşitinde bazı şartları ortaya çıkarmıştır. Gerekliyse mutlaka toprak muhafaza tedbirleri alınmalıdır. Toprak ve topoğrafya koşullarına göre sulama da en uygun metod gerekleriyle uygulanmalıdır. Toprak ve topoğrafya şartlarına göre bölge yetiştiriciliğine yatkın bazı kültür bitkilerinin üretimi uygun olmayabilir.	% 12'ye kadar ulaşan meyil, şiddetli erozyon, taşlılık, düşük su tutma kapasitesi, drenaj, orta derecede tuzluluk-alkalilik sorunlarından bir veya birkaçı bir arada bulunabilir.
IV. Sınıf 394.509 Ha.	Sürülerek tarım yapılabilen son sınıf olarak kabul edilir. Sınırlayıcı faktörler çok şiddetli olabileceğinden dikkatli bir toprak idaresi gereklidir. Sulu tarım için özel metod ve çalışmalar mutlak gereklidir. Sınırlayıcı faktörlerin şiddeti ve çeşidi yetiştirilecek bitki türünü etkilemektedir. Sebze ve endüstri bitkileri üretimi bu sınıfta oldukça azdır.	% 20'ye kadar ulaşan meyil, çok şiddetli erozyon, drenaj, taşlılık, düşük su tutma kapasitesi, şiddetli tuzluluk-alkalilik problem kapsamı olabilirler.

Arazilerin Kullanma Kabiliyeti	Kültür Bitkilerine Uygunluğu	Tarımı Engelliyen Faktörler
VI. Sınıf 625.330 Ha.	Sürülerek tarıma uygun olmayan ilk sınıftır. Yaygın olan erozyonun etkisiyle oluşan sığ-çok sığ özellikli topraklar şekliyle özetlenebilir. Drenaj, tuzluluk - alkalilik gibi problemlerle bu sınıfa giren alanlar azınlıkta kalmaktadır. Büyük sorunun toprak aşınımı olması dolayısıyla toprak ve su muhafaza tedbirlerinin alınması ve bunun yanısıra mer'a ile orman kullanımında değerlendirilmesi en olumlu yöntemdir.	Çok dik meyil, çok sığ toprak, çok şiddetli erozyon, taşlılık yaygın olarak görülen sorunlardır.
VII. Sınıf 3.878.939 Ha.	Sürüme elverişli olmayan, fakat tarıma elverişli olan arazilerdir. Bu sınıf toprakların genellikle çok şiddetli erozyonlu ve çok sığ özellikli olmaları dolayısıyla mutlak surette mer'a-orman kullanımında değerlendirilmesi gereklidir. Ayrıca toprak muhafaza tedbirlerinin gerektiği yerde behemahal alınması lâzımdır.	Sarp % 30 ve daha fazla meyil, çok sığ toprak, çok şiddetli erozyon yaygın olanlardır.
VIII. Sınıf 611.719 Ha.	Tarıma uygun olmayan alanlardır. Eğlence ve av sahası olarak yararlanılmalıdır.	Toprak varlığından yoksun çıplak kaya ve molozlardır.

AKDENİZ BÖLGESİ
ARAZİ KULLANMA KABİLİYETİ GRUP VE SINIFLARI

Arazi Kullanma Kabiliyeti Grupları	Kabiliyet Sınıfları	Kapladığı Alan Ha.	Toplam Alan Ha.
Tarıma Elverişli Arazi	I	509.222	1.775.035
	II	470.742	
	III	400.562	
	IV	394.509	
Sürüme Elverişli Olmayan Arazi	V	35.084	4.539.353
	VI	625.330	
	VII	3.878.939	
Tarıma Elverişli olmayan Arazi	VIII	582.756	582.756
Su Yüzeyleri			28.963
TOPLAM			6.926.107

Tablo : 1

**AKDENİZ
ŞİMDİKİ KULLANMA ŞEKLİ**

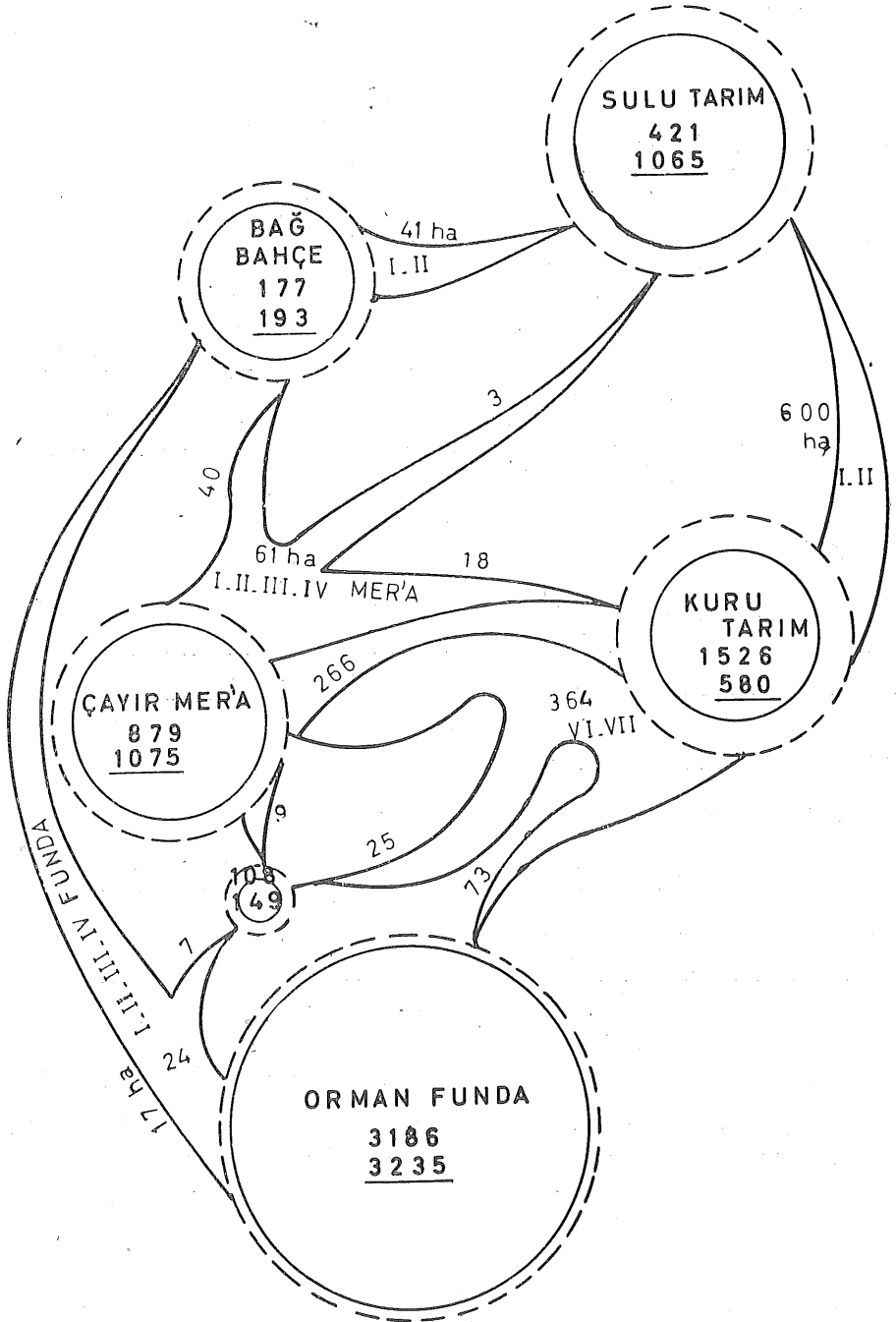
Arazilerin Kullanma Şekli	K A B İ L İ Y E T		
	1. Sınıf	II. Sınıf	III. Sınıf
1. TARIM ARAZİLERİ	500.990	452.284	363.978
a. Kuru Tarım (Nadash)	106.856	154.268	142.219
b) Kuru tarım (Nadassız)	184.354	154.745	107.579
c. Sulu tarım	200.216	91.638	70.557
d. Bağ - bahçe	8.412	32.783	26.366
e. Özel mahsuller	1.152	18.850	17.257
2. ÇAYIR ve MER'A ARAZİLERİ	3.779	8.583	19.727
a. Çayır Arazisi	187	1.242	1.695
b. Mer'a arazisi	3.592	7.341	18.032
3. ORMAN VE FUNDALIK ARAZİ.	550	4.746	14.581
a. Orman arazisi	428	2.742	6.485
b. Funda arazisi	122	2.004	8.096
4. MESKÜN ARAZİLER	3.903	5.129	2.276
5. DİĞER ARAZİLER			
a) Irmak taşkın yatakları			
b) Sahil kumulları			
c. Çıplak kaya ve molozlar			
d. Kara kumulları			
6. SU YÜZEYLERİ			
TOPLAM	509.222	470.742	400.562

**BÖLGESİNDE ARAZİLERİN
İLE KABİLİYET SINIFLARI**

SINIFLARI					Toplam
IV. Sınıf	V. Sınıf	VI. Sınıf	VII. Sınıf	VIII. Sınıf	Ha.
310.109	952	387.998	215.158		2.231.469
140.578	184	200.833	124.621		869.559
68.094	468	103.326	37.727		656.293
51.867	300	4.236	1.952		420.766
36.231		45.395	27.616		176.803
13.339		34.208	23.242		108.048
34.815	3.810	75.587	732.656		878.957
2.830	3.190	2.100	2.173		13.417
31.985	620	73.487	730.483		865.540
47.853	28.791	159.510	2.929.677		3.185.708
34.054	7.146	82.489	2.136.119		2.269.463
13.799	21.645	77.021	793.558		916.245
1.732	357	1.259	1.448	19.432	35.536
	1.174	976		563.324	565.474
				13.419	13.419
				14.139	14.139
				535.642	535.642
				124	124
				28.963	28.963
394.509	35.084	625.330	3.878.939	611.719	6.926.107

Tablo : 2

AKDENİZ BÖLGESİ
Arazi dönüşüm tablosu(1000 hektar)

— DÖNÜŞÜMDEN ÖNCE
— " " " SONRA

EGE BÖLGESİ

Bölgenin iklim, toprak ve topoğrafya koşulları tarıma çok yatkın, toprak potansiyelleri çok yüksektir. Denize dik ve içerilere doğru uzanan dağların tabanlarında verimli geniş vadiler yer almaktadır. Kültür düzeyinin yüksek olduğu bölgede ilkel tarım yerini istensif uygulamaya bırakmış olup, sulama için de su kaynaklarından yararlanma iyi bir düzeye ulaşmıştır. İzmir, Manisa, Balıkesir, Muğla, Aydın ve Denizli illerini içine alan bölgenin genişliği 5.598.611 hektardır. Tarım yapmaya elverişli arazilerden 1.521.400 hektarı (% 27.2) sürülerek işlenebilir özellikte 3.916.445 hektarı (% 70.0) ise sürüm yolu ile tarım yapılamaz niteliktedir. Tarım yapılamayan VIII. sınıf 115.828 hektarla bölgenin % 2'sini ve su yüzeyleri 44.938 hektarla % 08'ini teşkil etmektedir.

a) Kuru Tarım Arazileri : Bölgede kuru tarım nadaslı ve nadassız olarak iki şekilde de görülmektedir. Nadassız tarım çoğunlukla sulama olanaklarına kavuşmamış taban pozisyonlu ve kullanım kabiliyetinin ilk dört sınıfında yer almaktadır. VI. ve VII. sınıf kuru tarım alanlarının pulluk altından çıkartılıp ya mer'a-orman-bağ-zeytinlik şeklinde değerlendirilmeli veya teraslandırmayı takiben sürüme müsaade edilmelidir. Aksi takdirde 90.151 hektar genişlikteki bu sahalar yakın zamanda elden çıkacaktır. Toprak muhafazası yönünden; tesviye eğrilerine paralel sürüm, şeritvari ekim, münavebeye çok yıllık yem bitkilerinin alınması gerekmektedir.

b) Sulu Tarım Arazileri : Bölgede 414.823 hektar (% 0.8) oranda sulu tarım yapılması sulamanın değerinin anlaşıldığını ve yayılmaya yönelik olduğunu gösterir. Dönüşüm tablosu izlendikte 440.000 hektar alanın daha kullanma kabiliyeti yönünden sulamaya yatkın olduğu görülür.

c) Özel Mahsul Yetiştirilen Araziler : 332.399 hektar yer kaplıyan bu kullanım türünde çoğunlukla, zeytin, incir, tütün yetiştirilmektedir. IV, VI ve VII. sınıf arazilerin en güzel değerlendirilme şekli olan bu kullanım; bölgede 2 — 3 katına yükseltilebilecek potansiyele sahiptir.

d) Orman ve Baltalık Araziler : Bölgenin 3.096.489 hektarla % 55.0 ini kaplamaktadır. Yalnız 1.132.621 hektar genişlikteki baltalık (funda) alan islah edilerek bir an önce daha iyi kullanım durumuna getirilebilir. Yabanî zeytinlik ve harnupluklar islah edilerek memleket ihtiyaçlarına katkıları gerçekleştirilmelidir. (Bu kullanımdaki alanların genişlikleri, ihtiyaçları, özellikleri ve durumlarının tesbiti için özel bir çalışma gerektirmektedir. Elde bulunan rakamlar tahmini rakamlardır, kesin sonuçlar ivedilikle alınmalı ve konu çözüme götürülmelidir.)

e) Yerleşim Alanları : Bölgenin 55.469 hektar ile % 0.1 ünü teşkil eden yerleşim alanları bütün arazi kullanma sınıflarında görülmekte-

dir. İlgili Tablo incelendiğinde 27.340 hektar yerleşim alanının ilk dört sınıfta yer aldığı tesbit edilecektir. Tarımsal üretimimizde koşulları dolayısıyla büyük katkısı olan ve en kıymetli arazilerden olan bu topraklar yurdumuz için çok büyük ve yerine konamaz kayıplardır. Özellikle büyük ve gelişme olanaklarına sahip şehirler için VI ve daha yüksek sınıf karakterli alanlara doğru gelişecek şekilde yerleşim plânları hazırlanmalı ve bunun uygulanmasına bir an önce geçilmelidir.

EGE BÖLGESİNDE ARAZİLERİN KABİLİYET SINIFLARI VE KÜLTÜR BİTKİLERİNE UYGUNLUĞU

Arazi Kullanma Kabiliyeti	Kültür Bitkilerine Uygunluğu	Tarımı Engelliyen Faktörler
I. Sınıf 385.819 Ha.	Bölgede iklim herhangi bir engelleyici etken olmadığından her türlü bitki yetiştirilebilir. Sulu tarım: Sebze (Domates, fasulye, biber, bakla, patlıcan, karnabahar v.b.), meyve (Şeftali, narenciye, üzüm v.b.) pamuk şekerpancari, çeltik, ayçiçeği, zeytin. Kuru tarım: Hububat, tütün, ayçiçeği, nohut, mercimek, zeytin, v.b.	Her çeşit tarıma uygundur.
II. Sınıf 404.390 Ha.	Mevcut engelleyici faktörler nedeniyle bazı hafif derecede alınacak tedbirlerle I inci sınıftaki bitkiler yetirebilir. Bu tedbirler kısaca şunlar olabilir. Verilecek su miktarı ve sulama aralıkları iyi tayin edilmeli, bünye düzeltimi için tabii gübre tatbiki v.b. gibi. Yetiştirilecek kültür bitki çeşidi olarak sulu ve kuru tarım için I inci sınıftaki cinslerin hepsi sayılabilir.	I inci sınıf arazilere nazaran artan meyil (% 3-5) bozuk bünye (ince-kaba), orta-derin toprak, hafif derecede erozyona müsait olma, kifayetsiz drenaj.
III. Sınıf 416.092 Ha.	Verimin yüksek olabilmesi için drenaj ve toprak muhafaza tedbirlerine tarımda yer verilmesi lâzımdır. Sulu tarım: (Taban araziler şeker pancarı, pamuk, sebze, çeltik, ayçiçeği, bağ. Kuru tarım: Hububat, ayçiçeği, tütün, nohut, mercimek, bağ, burçak, zeytin.	Taban arazilerde bozuk drenaj ve neticesinde bazı yerlerde ortaya çıkmış tuzluluk-alkalilik, çok ince bünye. Yüksek arazilerde ise hafif-orta meyil (% 4-8) orta derin toprak ve taşlılık.

Arazi Kullanma Kabiliyeti	Kültür Bitkilerine Uygunluğu	Tarımı Engelleyen Faktörler
IV. Sınıf 315.099 Ha.	Sürülerek tarımı yapılabilir arazilerin son hududu olması nedeniyle toprak muhafaza tedbirlerine mutlak yer verilmesi gereklidir. Bu sınıf arazilerde çok yıllık bitkilere bağ ve meyve tesislerine yer verilmelidir. Sulu tarım : (taban arazilerde) çeltik, yem bitkileri, çayır. Kuru tarım : Bağ, hububat, nohut, incir, mercimek, fiğ, zeytin.	Önceki sınıflara nazaran artan meyil (% 6-12), orta derin-sığ toprak, orta şiddetli erozyon, ince ve kaba bünye, bozuk dre-naj tuzluluk - alkali-lık.
V. Sınıf 1.683 Ha.	Kültür bitkilerinin yetiştirilmesi ekonomik değildir, devamlı yaşlık sü-rümü engeller. Tabii çayır olarak istifade edilebi-lir.	Bozuk dre-naj, tuz-luluk alkalilik en bü-yük etkenlerdir.
VI. Sınıf 810.186 Ha.	Teraslı bağ ve meyve tesisi, ağaç-landırma toprak varlığının müsait ol-duğu yerlerde yapılabilir. Bunun dışın-da kalan yerler için mer'a kullanımı en uygundur.	Dik meyil (% 12-20) sığ çok sığ toprak de-rinliği, şiddetli mev-cut erozyon ve mü-sait olmak, ileri dere-cece taşlılık.
VII. Sınıf 3.104.576 Ha.	Uygun kullanım mer'a olmakla be-raber toprak derinliğinin müsait ol-duğu yerlerde ağaçlandırma yapılarak orman varlığına katkıda bulunulmalı-dır.	Meyil % 20 ve da-ha fazladır. Çok şid-detli erozyon, çok sığ toprak derinliği.
VIII. Sınıf 115.828 Ha.	Tarımın hiç bir şeklinin tatbik im-kânı yoktur.	Toprak varlığından yoksun arazilerdir.

EGE BÖLGESİ
ARAZİ KULLANMA KABİLİYETİ GRUP VE SINIFLARI

Arazi Kullanma Kabiliyeti Grupları	Kabiliyet Sınıfları	Kapladığı Alan Ha.	Toplam Alan Ha.	
Tarıma Elverişli Arazi	I	385.819	1.521.400	
	II	404.390		
	III	416.092		
	IV	315.099		
	Sürüme Elverişli Olmayan Arazi	V	1.683	3.916.445
		VI	810.186	
		VII	3.104.576	
Tarıma Elverişli olmayan arazi	VIII	115.828	115.828	
Su Yüzeyleri			44.938	
T O P L A M			5.598.611	

**EGE BÖLGESİNDE
ŞİMDİKİ KULLANMA ŞEKLİ İLE**

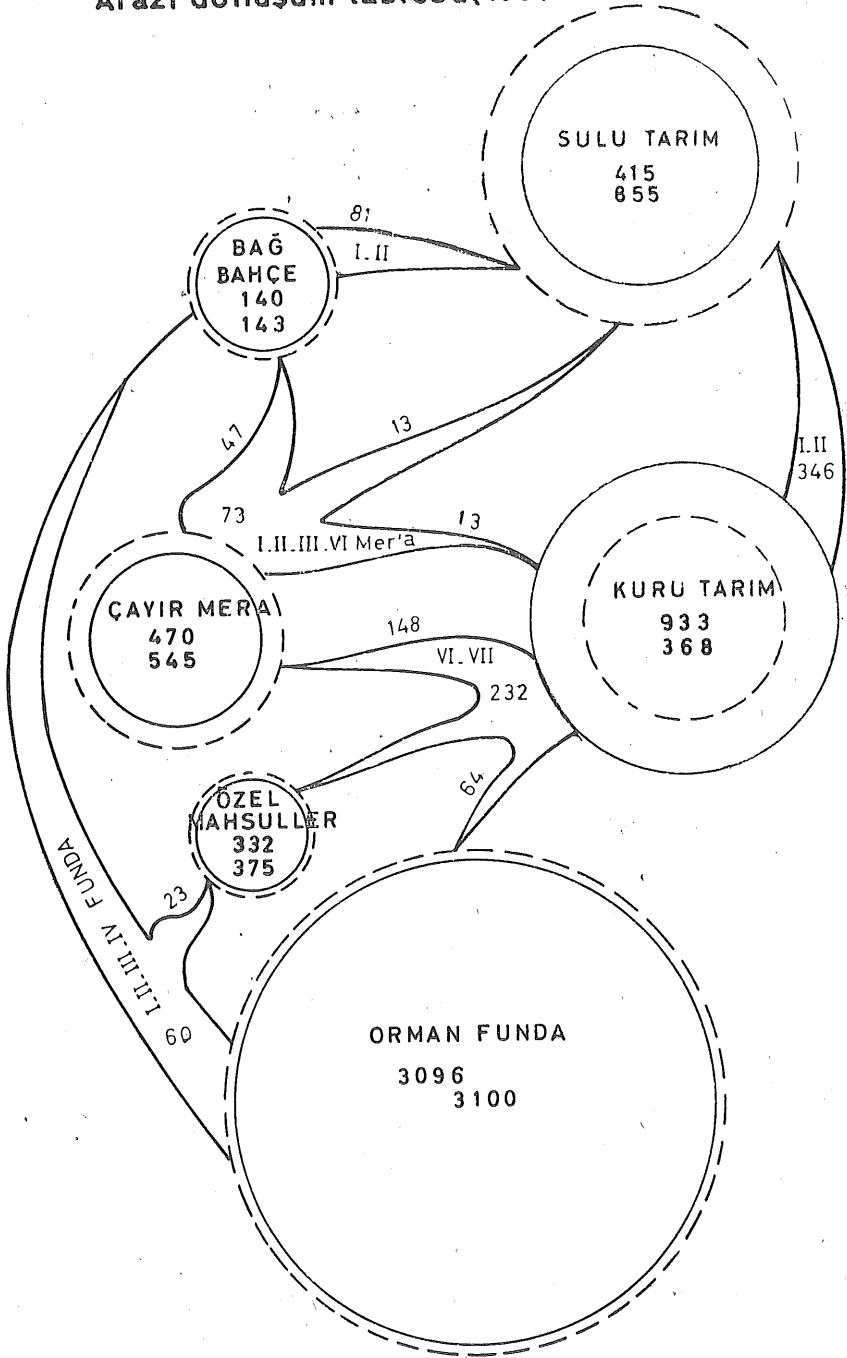
ARAZİLERİN KULLANMA ŞEKLİ	K A B İ L İ Y E T		
	I. Sınıf	II. Sınıf	III. Sınıf
1. TARIM ARAZİLERİ	372.768	366.809	345.753
a. Kuru tarım (Nadasslı)	36	116	79
b. Kuru tarım (Nadassız)	135.756	210.142	176.432
c. Sulu tarım	162.900	84.323	95.848
d. Bağ-bahçe	50.563	30.762	24.890
e. Özel Mahsuller.	23.313	41.466	48.504
2. ÇAYIR ve MER'A ARAZİLERİ	3.849	11.214	22.626
a. Çayır Arazisi	38	318	1.251
b. Mer'a Arazisi	3.811	10.896	21.375
3. ORMAN ve FUNDALIK ARAZİ	680	17.833	41.426
a. Orman Arazisi	359	9.934	26.658
b. Funda Arazisi	321	7.899	14.768
4. MESKÜN ARAZİLER	8.522	8.534	6.287
5. DİĞER ARAZİLER			
a. Sazlık ve Bataklık			
b. Irmak Yatakları			
c. Sahil kumulları			
d. Çıplak Kayalar			
6. Sınıflar Toplamı	385.819	404.390	416.092
7. Su Yüzeyleri			
8. Genel Toplam			

**ARAZİLERİN
KULLANMA KABİLİYETİ SINIFLARI**

S I N I F L A R I					Toplam
IV. Sınıf	V. Sınıf	VI. Sınıf	VII. Sınıf	VIII. Sınıf	Ha.
201.486	408	283.957	249.052		1.820.233
65.702	135	113.463	44.003		223.534
42.490		98.178	46.148		709.346
53.077	273	18.402			414.823
12.387		13.149	8.380		140.131
27.830		40.765	150.521		332.399
37.761	1.139	83.242	310.561		470.392
840	33	308	1.140		3.928
36.921	1.106	82.934	309.421		466.464
71.855		435.638	2.529.057		3.096.489
34.584		270.480	1.621.853		1.963.868
37.271		165.158	907.204		1.132.621
3.997	7	7.349	14.915	5.858	55.469
	129		991	109.970	111.090
	129		991	17	1.137
				19.091	19.091
				2.266	2.266
				88.596	88.596
315.099	1.683	810.186	3.104.576	115.828	5.553.673
					44.938
					5.598.611

Tablo : 2

EGE BÖLGESİ
Arazi dönüşüm tablosu(1000 hektar)

— DÖNÜŞÜMDEN ÖNCE
- - - " " " SONRA.

BATI KARADENİZ BÖLGESİ

Batı Karadeniz bölgesi toprak ve topoğrafik durum itibariyle Doğunun bir devamıdır. Çarşamba ve Bafra ovaları bölgede zirai potansiyelin en yüksek olduğu yerlerdir. Buraların haricinde dar kıyı şeridi ve dik meyilli yüksek arazi bütün bölgeyi kaplar.

Bölge 5540 125 hektar genişliğindedir. Arazi Kullanma kabiliyeti grubu olarak tarım yapmağa elverişli olup sürüme uygun arazi 1.633.247 hektardır. Buna mukabil sürüme uygun olmayıp tarım yapmağa elverişli arazi genişliği 3.824.996 hektardır. Tarımsal arazi niteliğini kaybetmiş VIII nci sınıf ise 68489 hektarlık sahayı kaplamaktadır.

a — Kuru tarım arazileri : Nadaslı ve nadassız şekliyle 1.606.801 hektar arazide bu kullanım şekli uygulanmaktadır. Bu miktar arazinin 1022 750 hektarı kullanma kabiliyeti yönünden I - IV ncü sınıflarda olup bu kullanmanın yapılabileceği toprak ve topoğrafik özelliklere sahiptir. Buna mukabil 584.051 hektarı işlemeli tarım yapmağa elverişsiz VI ve VII nci sınıf arazidir. Bu miktar arazi, devamlı toprak kaybının önlenmesi bakımından pulluk altından kurtarılıp mer'a ve fındık ziraatine bırakılmalı ve müsait yerlerde ağaçlandırma çalışmaları yapılarak orman arazisine dönüştürülmelidir.

Verimin artırılması ve yetiştirilen bitki türünün çoğalması için, kuru tarım yapılan I ve II nci sınıf 312.465, hektar arazi toprak ve topoğrafik özellikleri itibariyle sulu tarım yapmağa uygundur. Bu suretle bölgedeki sulu tarım arazisi 2 misli artabilecektir.

Özel Mahsul Yetişen Araziler : Fındık ziraati bölge ekonomisinde özel yeri olan bir mahsuldür. Bölgede 139.844 hektar arazide bu bitki yetiştirilmektedir. Ekonomik bakımdan önemli olan fındık ziraatı, kuru tarım yapılan IV ve VI ncı sınıf arazilerin bu kullanıma dönüştürülmesiyle dahada artacaktır.

Yerleşim alanları : Yerleşim yerleri 42870 hektarlık alanı kaplamaktadır. Bunun 8203 hektarı sürülerek tarım yapmağa elverişli araziler üzerindedir. (Tablo : 2) Tarımsal değeri olan bu arazinin bu şekilde kullanımı bir kayıptır. Bu nedenle yeni yerleşim yerleri seçiminde ilgili kuruluşların VI ve VII nci sınıfları tercih etmeleri gereklidir.

**BATI KARADENİZ BÖLGESİNDE ARAZİLERİN
KABİLİYET SINIFLARI VE KÜLTÜR BİTKİLERİNE UYGUNLUĞU**

Arazinin Kullanma Kabiliyeti Sınıfı	Kültür Bitkilerine Uygunluğu	Tarımı Engelleyen Faktörler
I. Sınıf 301.284 Ha.	Herhangi engelleyici ciddi bir problem olmaması nedeniyle bölgede iklim uyabilen her türlü bitki yetiştirilebilir. Sulu'da: Sebze, meyve, mısır, çeltik şeker pancarı, hububat, fasulye ve bezelye, tütün, kenevir. Kuru'da : Hububat, mısır, tütün ayçiçeği, patates, fasulye, nohut, mercimek.	Su ve toprak korunması yönünden herhangi bir sınırlayıcı faktör görülmez.
II. Sınıf 260.789 Ha.	Kontrollü sulama, meyilin arttığı yerlerde toprak muhafaza tedbirleri ile, yaş sahalarda drenaj tedbirleri alındığı takdirde I inci sınıftaki bitkiler yetiştirilebilir. Sulu'da: Çeltik, şeker pancarı, tütün, mısır, sebze ve meyve. Kuru'da : Ayçiçeği, mısır, tütün hububat, patates, nohut, mercimek.	Orta derecede topoğrafya bozukluğu % 3-5 meyil, orta derin toprak 60-70 cm, hafif drenaj bozukluğu.
III. Sınıf 459.697 Ha.	II nci sınıf arazilerde görülen engelleyici faktörlerin daha ileri safhasına bu arazilerde rastlanır. Bu nedenle su ve toprak muhafaza tedbirlerinin daha ciddi ve tesirli olarak alınması lazımdır. I ve II nci sınıfta yetişen bitki türlerinin bazıları bu arazilerde yetiştirilemez. Sulu'da: Çeltik, yem bitkileri sebze, Kuru'da : Mısır, tütün, hububat fasulye, fiğ ve korunga.	Artan meyil % 8-10 erozyona müsait olma, orta derecede var olan erozyon, aluvyal sahalardaki drenaj bozuklukları.
IV. Sınıf 611.477 Ha.	Meyil ve erozyon derecesinin artması nedeniyle sürülerek tarımda muhafaza tedbirlerine mutlak suretle yer verilmelidir. Daha ziyade çok yıllık bitkilerin ekimi yapılmalı bağ ve meyvelikler kurulmalıdır. Fındık, tütün, meyve, mısır, bağ hububat, fiğ, korunga. Taban arazilerde drenaj tedbirleri alınarak çeltik yetiştirilebilir.	Toprak ve topoğrafya yetersizlikleri ile ri derecededir. Toprak derinliği 40-50 cm. meyil % 15-20 arasındadır. Aluvyal sahalarda hafif tuzluluk ve alkalilik vardır.

Arazinin kullanma Kabilyeti Sınıfı	Kültür Bitkilerin Uygunluğu	Tarıma Elverişli Faktörler
V. Sınıf 1.692 Ha.	Kültür bitkilerinin yetiştirilmesi ekonomik değildir. Devamlı yaşlık sürümü engeller. Tabii çayır olarak istifade edilebilir.	Yaşlılık, tuzluluk, sel basma, çok ince toprak bünyesi
VI. Sınıf 600.591 Ha.	Tarımı engelleyen faktörler göz önüne alınırsa bu sınıfta toprakların sürülemeyeceği kolayca anlaşılır. Genel olarak mer'a olarak istifa- de edilmelidir. Toprak derinliğinin uygun olduğu kısımlarda teraslama yapmak şartıyla bağ ve fındıklık tesis edilebilir. Ağaçlandırma çalışmaları da unutulmamalıdır.	Çok sığ toprak, çok dik veya sarp meyil, aşırı derecede erozyona müsait olma,
VII. Sınıf 3.222.713 Ha.	Bu sınıf arazilerde de uygun kul- lanma şekli mer'a olup ağaçlandırma yapılarak orman arazisi kazanılabilir.	VI. sınıftaki faktör- lerin daha ileri saf- hası bu sınıf arazi- lerde mevcuttur.
VIII. Sınıf 68.489 Ha.	Tarımın herhangi bir şeklini tatbik etmek imkânsızdır. Tarım dışı gayelerle kullanılır.	Tarım için lüzumlu toprak varlığından yoksundur.

BATI KARADENİZ BÖLGESİ ARAZİ KULLANMA KABİLİYETİ GRUP VE SINIFLARI

Arazi Kullanma Kabilyeti Grupları	Kabilyet Sınıfları	Kapladığı Alan Ha.	Toplam Alan Ha.
Tarıma Elverişli Araziler	I	301.284	1.633.247
	II	260.789	
	III	459.697	
	IV	611.477	
Sürüme Elverişli Olmayan Araziler	V	1.692	3.824.996
	VI	600.591	
	VII	3.222.713	
Tarıma Elverişli Olmayan Araziler	VIII	68.489	68.489
			13.393
			5.540.125

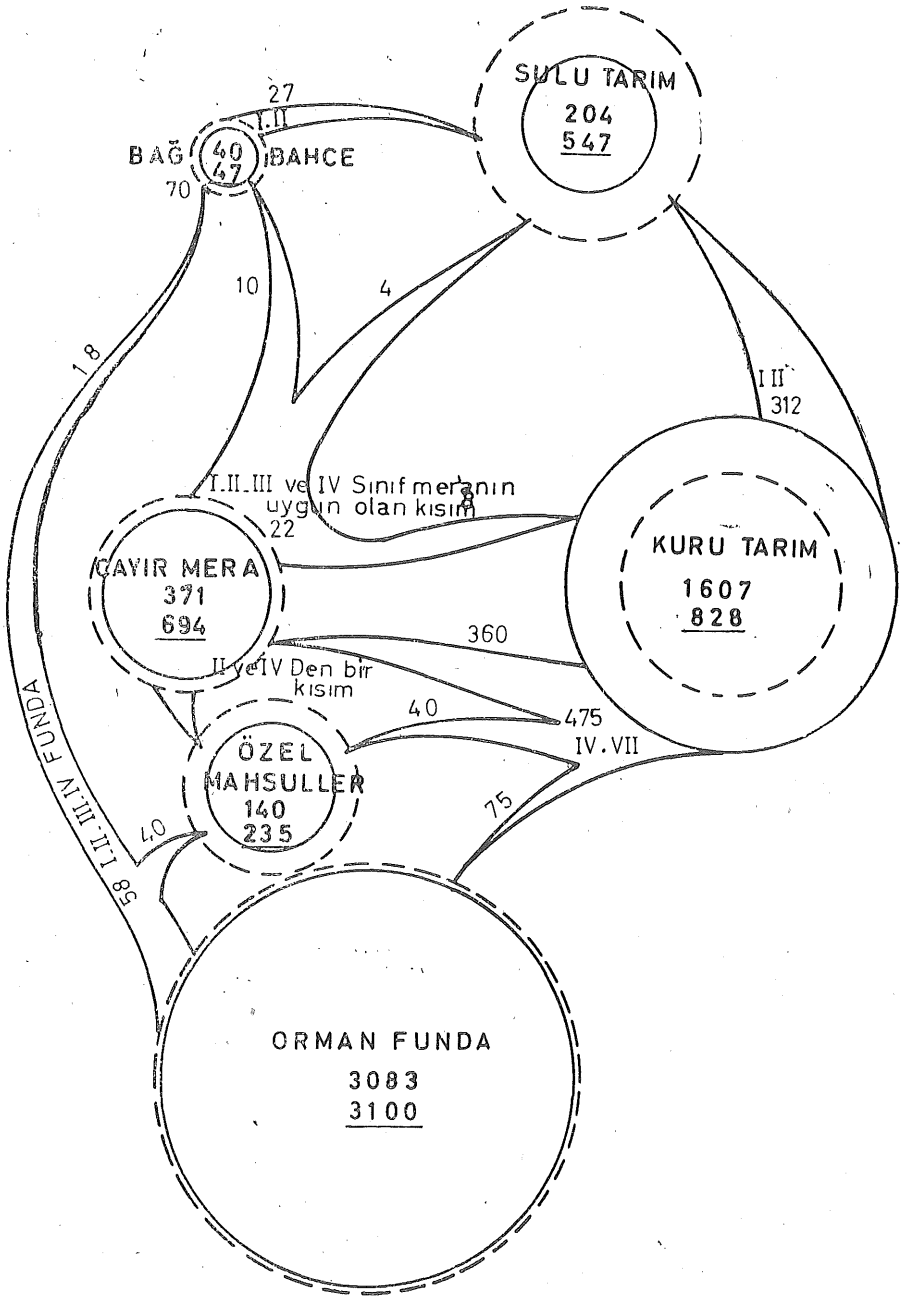
Tablo : 1

**BATI KARADENİZ BÖLGESİNDE ARAZİLERİN
ŞİMDİKİ KULLANMA ŞEKLİ İLE KULLANMA KABİLİYETİ SINIFLARI**

Arazilerin kullanma şekli	K A B İ L İ Y E T S I N I F L A R I								Toplam Ha.
	I. Sınıf	II. Sınıf	III. Sınıf	IV. Sınıf	V. Sınıf	VI. Sınıf	VII. Sınıf	VIII Sınıf	
1. TARIM ARAZİLERİ	293.101	231.120	357.191	442.237	351	265.505	401.761		1.991.266
a. Kuru tarım (Nadaslı)	15.099	60.957	110.631	108.864		88.634	118.227		502.412
b. Kuru tarım (Nadassız)	106.272	130.137	220.364	270.426	277	161.125	215.788		1.104.389
c. Sulu tarım	151.819	31.259	5.876	15.872					204.826
d. Bağ - Bahçe	19.035	9.414	6.863	7.210	74	290	557		39.795
e. Özel mahsuller	876	2.921	13.457	39.865		15.456	67.189		139.844
2. ÇAYIR ve MER'A ARA.	1.974	5.893	11.919	22.697	927	42.789	284.530		370.729
a. Çayır arazisi	1.516	2.397	1.412	77	927		160		6.489
b. Mer'a arazisi	458	3.496	10.507	22.620		42.789	284.370		364.240
3. ORMAN ve FUNDA ARA.	4.576	22.642	87.896	143.798		289.668	2.534.444		3.083.024
a. Orman arazisi	2.428	9.013	72.163	117.175		203.752	2.351.460		2.755.991
b. Funda arazisi	2.148	13.629	15.733	26.623		85.916	182.984		327.033
4. MESKÜN ARAZİ	1633	1.134	2.691	2.745		2.629	1.318	26.693	38.843
5. DİĞER ARAZİ					414		660	41.796	42.870
a. Sazlık bataklık					414		660		1.074
b. Irmak yatağı								14.459	14.459
c. Sahil kumulları								3.584	3.584
d. Çıplak kayalar								23.753	23.753
6. SINIFLAR TOPLAMI	301.284	260.789	459.697	611.477	1.692	600.591	3.222.713	68.489	5.526.732
7. SU YÜZEYLERİ									13.393
8. TOPLAM									5.540.125

Tablo : 2

BATI KARADENİZ BÖLGESİ
ARAZİ DÖNÜŞÜM TABLOSU (1000 hektar)

— DÖNÜŞÜMDEN ÖNCE
- - " " " " SONRA

DOĞU GEÇİT BÖLGESİ

Orta ve Doğu Anadolu arasında geçit durumundaki bu bölge içinde Sivas, Malatya, Elazığ illeriyle Giresun, Kayseri, Maraş illerinin bir kısmı bulunmaktadır. Yurdumuzun % 7,6 sını kaplayan bölge 6.399.241 hektar genişlikte olup bunun sürüme elverişli kısmı 1.887.224 hektar, sürüme uygun olmayan kısmı 4.196.803 hektar ve tarıma uygun olmayan sahalarda 253.702 hektardır. Tarımda kullanılamaz alanlardan VIII. sınıf araziler 222.171 hektar, yerleşim sahaları 31.531 hektar ve su yüzeyleri de 61.490 hektar yer kaplamaktadırlar.

Kuru Tarım Arazileri : Bu kullanım şeklinin uygulandığı araziler 1.890.065 hektarla tarım arazilerini teşkil etmektedirler. Bunun 1.363.202 hektarı sürülerek tarım yapılabilen ve 526.863 hektarda sürümle tarım yapılamaz arazi sınıflarındadır. Sürülerek tarım yapılamaz kabul edilen VI ve VII. sınıf arazilerin toprak muhafaza yönünden mera ve orman kullanımına aktarılmaları gerekmektedir. Yine sulu tarıma uygun koşullardaki I ve II. sınıf kuru tarım arazilerinde (447.187 hektar) olanaklar geliştirilerek sulu tarıma dönüşümü sağlanmalıdır. Mera kullanımındaki III. sınıf özellikli arazilerden belli bir oranın da (şartları uygun olanlar) kuru tarıma aktarılması üretim artışı yönünden uygun görülmektedir.

Dönüşümler sonucu tarımın yapılması gereken 957.000 hektar alan içinde II., III ve IV. sınıf özellikli alanlarında mutlak surette toprak ve su muhafaza tedbirleri alınmalıdır.

Sulu Tarım Arazileri : 1966 — 1969 yılları arasında TOPRAKSU Genel Müdürlüğü tarafından yapılan etüdlere göre halen bölgede 263.295 hektar arazi sulanmaktadır ki tarım arazilerinin % 12 sini teşkil eder. Halbuki yine bölgede kuru tarım arazilerinden 447.187 hektar I ve II. sınıfı, bağ-bahçe arazilerinin 18.868 hektar I ve II. sınıfı ve çayır mer'a arazilerinin 20.899 hektar ve I ve II. sınıfları sulama koşullarına yatkın arazilerdir. Sulama olanakları araştırılıp geliştirilerek bu günkü 263.295 hektar sulu tarım arazilerinin 750.000 hektara yükseltilmesine çalışılmalıdır. Bu arada VI., VII. sınıf özellikli olupda sulanabilen arazilerin sulama metodları çok iyi tesbit edilmeli ve mutlak suretle toprak muhafaza tedbirleri alınmalıdır. (uygulamada uzun yıllık yem bitkileri seçilmeli ve tasarlanmalıdır.)

DOĞU GEÇİT BÖLGESİNDE ARAZİLERİN KÜLTÜR BİTKİLERİNE UYGUNLUĞU

Kullanma Kabiliyeti Sınıfı	Kültür Bitkilerine Uygunluğu	Tarımı Engelleyen Faktörler
I. Sınıf 308.072 Ha.	Sulu Tarımda: Meyve, sebze, şeker pancarı, hububat, fasulye, patates, yem bitkileri, mısır, çeltik, tütün (Malatya bölgesinde) Kuru Tarımda: Hububat, nohut, mercimek, susam, fig, burçak.	İklimin müsaade ettiği her çeşit tarıma uygun, toprak özellikleri yönünde bir engel yoktur.
II. Sınıf 396.282 Ha.	Sulama kontrollu yapılmalı ve hafif meyil nedeniyle toprak muhafaza tedbirleri alınarak sulu ve kuru tarım şekli tatbikinde I inci sınıftaki bitkiler yetiştirilebilir.	Hafif meyil ve orta derecede erozyon ile taban arazilerde hafif drenaj yetersizliği I inci sınıf arazilere nazaran bazı tedbirleri gerekli kılar.
III. Sınıf 646.989 Ha.	Engelleyici faktörler nedeniyle sulu tarım yapılan taban arazilerde drenaj yetersizliklerinin giderilmesi, tuzu seven bitkilerin yetiştirilmesi gereklidir. Kuru şartlarda ise toprak muhafaza tedbirleri kati olarak uygulanmalıdır. Sulu'da : Yem bitkileri çeltik ve drenajı iyi yerlerde tütün Kuru'da : Hububat, nohut mercimek, fig, ve korunga.	Artan meyil nedeniyle kifayetsiz topoğrafya orta derin toprak, orta derecede erozyon, hafif taşlılık ve drenaj yetersizliği, hafif tuzluluk ve alkalilik, başlıca engelleyicilerdir.
IV. Sınıf 535.881 Ha.	Engelleyici faktörlerin şiddetli ve fazla olması nedeniyle yetiştirilebilecek bitki türü çok sınırlanmıştır. Her şeyden önce toprak varlığının devamı için muhafaza tedbirlerine mutlaka uyulması lâzım gelir. Bağ ve meyvelikler, hububat, nohut mercimek, fig korunga, sayılabilir.	Dik meyil şiddetli erozyon ve erozyona müsait olma, düşük su tutma kapasitesi Aluvyal sahalarda drenaj bozukluğu, tuzluluk ve alkalilik. Bu faktörlerden bir veya birkaçı beraber bulunabilir.
V. Sınıf 5.804 Ha.	Bölgedeki Hidromorfik araziler bu sınıftadır. İslah için detaylı etüdler icap eder. Tuzu seven çayır veya bitkileri yetiştirilebilir.	Drenaj bozukluğu ile ri safhadadır. Buna ilâveten şiddetli tuzluluk ve alkalilik mevcuttur.

Kullanma Kabiliyeti Sınıfları	Kültür Bitkilerine Uygunluğu	Tarımı Engelleyen Faktörler
VI Sınıf 819.182 Ha.	Son derece erozyona müsait olduğundan sürülerek tarım kati şekilde yapılmamalıdır. En uygun kullanım mer'adır. Bununla beraber ağaçlandırma çalışmaları da yapılarak orman varlığının artırılması yanında toprak muhafazasında sağlanır.	Çok dik meyil, bozuk topoğrafya, şiddetli erozyon ve erozyona aşırı derecede müsaittir. Sığ-çok sığ toprak derinliği, taşlılık Aluvyallerde şiddetli tuzluluk hafif alkali-lik vardır.
VII. Sınıf 3.371.817 Ha.	Mevcut faktörler nedeniyle mer'a olarak kullanılmalıdır. Taban hidro-morfik sahalardan çayır olarak istifa-de edilebilir.	Sarp veya çok dik meyil nedeniyle haşın topoğrafya, çok şiddetli erozyon ve çok sığ toprak derinliği, Şiddetli tuzluluk ve alkalilik.
VIII. Sınıf 253.702 Ha.	Tarımın hiç bir şekli yapılamaz. Çıplak kayalıklar, ırmak yatakları bu sınıftadır.	Toprak varlığı olmayan arazilerdir.

DOĞU GEÇİT BÖLGESİ ARAZİ KULLANMA GRUPLARI VE SINIFLARI

Arazi Kullanma Kabiliyeti Grup	Kabiliyet Sınıfları	Kapladığı Alan Ha.	Toplam Alan Ha.
Tarıma Elverişli Arazi	I	308.072	1.887.224
	II	396.282	
	III	646.989	
	IV	535.881	
Tarıma Elverişli Olmayan Arazi	V	5.804	4.196.803
	VI	819.182	
	VII	3.371.817	
Tarıma Elverişli Olmayan Arazi	VIII	253.702	253.702
Su Yüzeyleri			61.512
T O P L A M			6.399.241

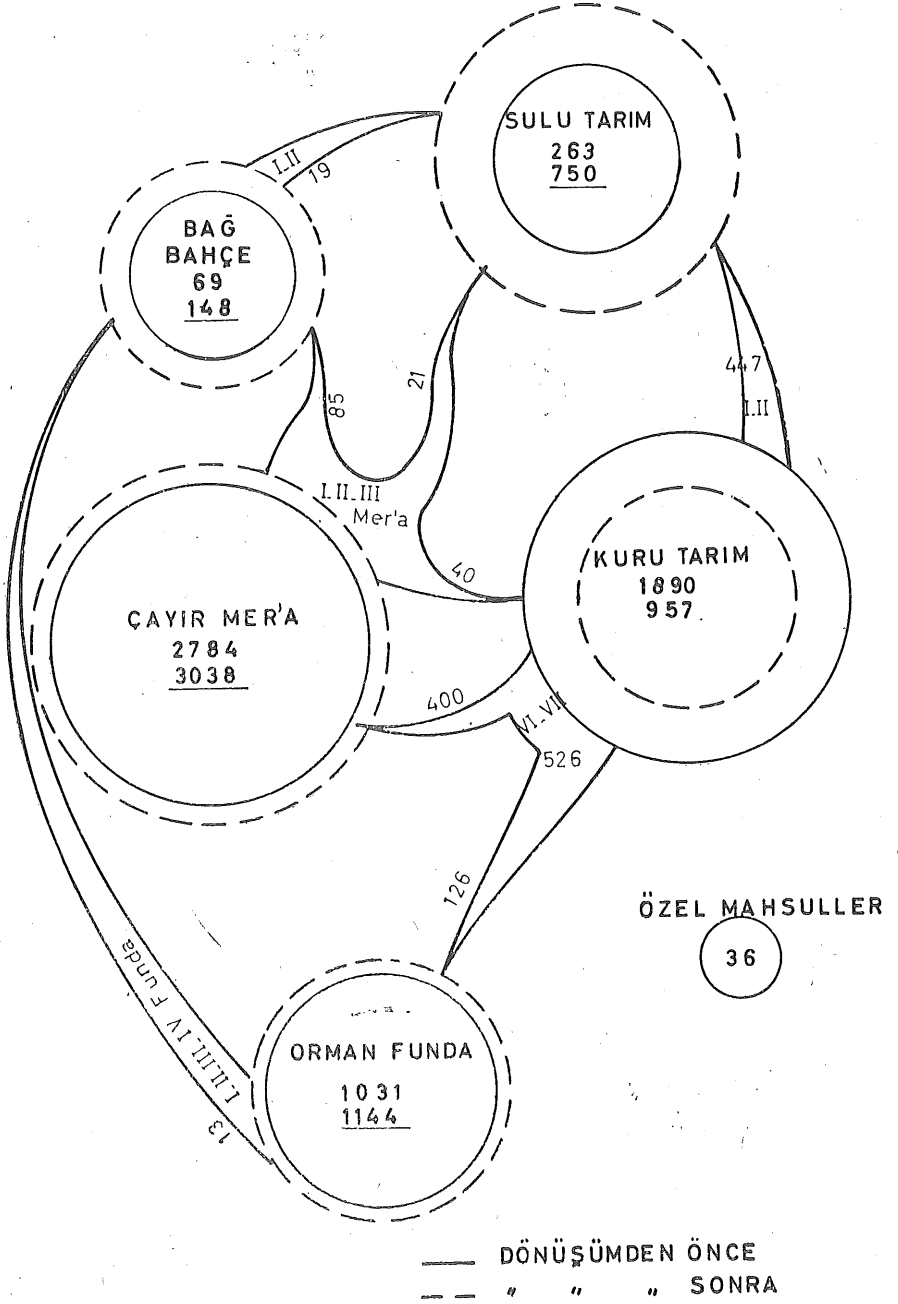
**DOĞU GEÇİT BÖLGESİNDE ARAZİLERİN
ŞİMDİKİ KULLANMA ŞEKLİ İLE KULLANMA KABİLİYETİ SINIFLARI**

Arazilerin kullanma şekli	K A B İ L İ Y E T S I N I F L A R I								Toplam Ha.
	I. Sınıf	II. Sınıf	III. Sınıf	IV. Sınıf	V. Sınıf	VI. Sınıf	VII. Sınıf	VIII Sınıf	
1. TARIM ARAZİLERİ	303.701	375.124	594.828	398.341	548	396.495	189.732		2.258.769
a. Kuru tarım (Nadasslı)	146.246	284.901	536.008	367.120	535	360.165	150.055		1.845.030
b. Kuru tarım (Nadassız)	9.152	6.888	8.646	4.241		9.169	6.939		45.035
c. Sulu tarım	138.162	74.464	36.711	12.133	13	1.438	374		2.63.295
d. Bağ-Bahçe	10.141	8.727	12.475	10.649		12.668	14.783		69.443
e. Özel mahsuller		144	988	4.198		13.055	17.581		35.966
2. ÇAYIR VE MER'A ARA.	2.424	18.475	41.178	101.839	5.166	366.932	2.248.239		2.784.253
a. Çayır arazisi	2.099	4.729	4.364	6.052	3.942	6.040	5.598		32.824
b. Mer'a arazisi	325	13.746	36.814	95.787	1.224	360.892	2.242.641		2.751.429
3. ORMAN VE FUNDA ARA.	73	1.194	9.676	34.697		54.709	931.566		1.031.915
a. Orman arazisi		590	5.301	22.070		21.395	552.681		602.037
6. Funda arazisi	73	604	4.375	12.627		33.314	578.885		429.878
4. MESKÜN ARAZİ	1.874	1.489	1.307	1.004		1.046	2.280	22.531	31.531
5. DİĞER ARAZİLER					90			231.171	231.261
a. Sazlık bataklık					90				90
b. Irmak yatakları								19.151	19.151
c. Sahil kumulları								70	70
d. Çıplak kayalar								211.950	211.950
6. SINIFLAR TOPLAMI	308.072	396.282	646.989	535.881	5.804	819.182	3.371.817	253.702	6.338.729
7. SU YÜZEYLERİ									61.512
TOPLAM									6.399.241

Tablo : 2

DOĞU GEÇİT BÖLGESİ

Arazi dönüşüm tablosu (1000 hektar)

BATI GEÇİT (İÇ EGE) BÖLGESİ

Ege Bölgesindeki dağların denize dik oluşu iklimin daha doğuya, içerilere kadar etken olması İç Anadolu Bölgesiyle Ege Bölgesi arasında bir geçit olan İç Batı Anadolu Bölgesinin ayrılmasına sebep olmuştur. Bölge gerçekten tarımsal yapısı bakımından gerek Ege, gerek İç Anadoludan farklıdır. Turunçgiller, zeytin ve pamuk burada yerini şekerpancarı, tütün, haşhaş ve hububata bırakmıştır.

Genişliği 5.737.990 hektar olan bölgenin 5.181.011 hektarı (% 90.3) tarım yapmaya elverişli olup, bununda 3.324.924 hektarı (% 64.2) sürülerek işlenebilir özelliklidir. 373.380 hektar (% 6,5) tarım yapılamaz VIII. sınıf, 152.941 hektarı da (% 2.7) su yüzeyleridir.

a) Kuru Tarım Arazileri : Toplam 1.905.174 hektar alan kaplayarak tarıma elverişli alanların % 36.8'ini teşkil etmektedir. Ege Bölgesinde çoğunluğun nadassız kuru tarımda olmasına karşı burada nadassız, nadassızın 10 katından fazla genişliktedir. Yurdumuzun her köşesinde olduğu gibi burada da toprak muhafaza tedbirlerinin öncelikle ele alınması, arazilerin kabiliyet sınıfları çerçevesi dahilinde kullanılması üzerinde hassasiyetle durulmalıdır.

b) Sulu Tarım Arazileri : 192.601 hektarla bölge tarım alanının % 3.7'sini teşkil etmektedir. Halbuki dönüşüm tablosundan da görülebileceği gibi bölgede toprak ve topoğrafya koşulları itibariyle sulamaya yatkın geniş alanlar mevcuttur; su kaynaklarının geliştirilmesine yönelik çalışmalarla bu sahaların sulanabilme olanakları aranmalıdır.

c) Bağ-bahçe Arazileri : Bölge şartlarının bu kullanıma yatkın olduğu 69.755 hektar yer kaplaması ile de belirlenmektedir. Özellikle kuru tarım arazilerinden IV. sınıf karakterli olanların bağ-bahçe kullanımına yatkınlıkları gözönüne alınarak dönüşümü üzerinde durulmalıdır.

d) Orman ve Baltalık Araziler : 2.122.182 hektar olup, bunun 1.240.481 hektarını (% 21.6) orman ve 881.695 hektarını (% 15.4) fundalık teşkil etmektedir. Seyrek fundaçalı örtülü sahaların kullanma kabiliyet sınıflarına göre islah ve geliştirilmeleri çevreye ve giderek yurdumuza sayısız faydalar sağlayacaktır.

e) Yerleşim Alanları : Yurdumuzda büyük bir sorun olma görünümündeki, yerleşim alanlarının verimli topraklar üzerinde kurulması, gelişmesi bölgede de görülmektedir (Tablo 2). Toprak reformunda da açıklandığı gibi yerleşim alanları mümkün olduğu kadar VI ve VII. sınıf sahalara doğru kaydırılmalıdır.

**BATI GEÇİT (İÇ EGE) BÖLGESİNDE
ARAZİLERİN KABİLİYET SINIFLARI VE KÜLTÜR BİTKİLERİNE
UYGUNLUĞU**

Arazi Kullanma Kabiliyeti	Kültür Bitkilerine Uygunluğu	Tarımı Engelliyen Faktörler
I. Sınıf 351.717 Ha.	Toprak ve topoğrafik özellikleri her türlü bitki yetiştirilmesine uygundur. İklim faktörü nedeniyle çeşit kısıtlanır. Sulu tarım : Şekerpancarı, mısır, ayçiçeği, sebze (domates, patlıcan, fasulye, sarımsak, soğan) meyve (vişne, kiraz, elma) tütün, haşhaş. Kuru tarım : Hububat, ayçiçeği, tütün, nohut, mercimek, haşhaş.	Her çeşit tarım şekline uygun arazilerdir.
II. Sınıf 573.256 Ha.	Hafif derecelerde engelleyici faktörlerin kendini göstermesi nedeniyle I inci sınıftaki bitkilerin yetiştirilmesinde bazı tedbirlerle ihtiyaç duyulur. Drenajı bozuk sahalarda verilecek su miktarı ve sulama aralıklarının tesbiti, tuzlu yerlerde tuzu seven bitki çeşidinin seçimi ve ıslah işlemleri, bozuk bünye için tabii gübre v.b. gibi esaslara riayet etmek gerekir. Bu ve benzeri şartların yerine getirilmesi ile I inci sınıftaki bitkiler yetiştirilebilir.	Hafif meyil (% 2-6), orta derin toprak, ince ve kaba toprak bünyesi, hafif derecede erozyon, hafif tuzluluk, kifayetsiz drenaj,
III. Sınıf 516.353 Ha.	Drenaj ve toprak muhafaza tedbirlerine mutlaka yer verilmelidir. Sulu tarım : (Aluvyallerde) şekerpancarı, pamuk, (Denizli İlinin bölgeye giren kısımlarında) arpa, mısır. Kuru tarım : Hububat, bağ (üzüm) burçak, nohut, mercimek, patates, fiğ, korunga.	Aluvyal sahalarda hafif tuzluluk, tuzluluk-alkalilik, drenaj bozukluğu, çok ince bünye. Bu sahaların haricinde orta derin bazı yerlerde sığ toprak, orta derecede erozyon, orta meyil (% 6-10) ve taşlılık, koluvyal yerlerde kaba-çok kaba bünye.

Arazi Kullanma Kabiliyeti	Kültür Bitkilerine Uygunluğu	Tarımı Engelleyen Faktörler
IV. Sınıf 428.889 Ha.	Sürülerek tarım toprak muhafaza tedbirlerine tam uymayı gerekli kılmaktadır. Sulu tarım: (Taban arazi) çayır yem bitkileri, kavak, ayçiçeği, arpa (drenaj tedbirleri alınmak şartıyla). Kuru tarım: Bağ ve meyvelikler, hububat, burçak, nohut, mercimek, fiğ.	Bozuk drenaj, tuzluluk, alkalilik (taban arazilerde, orta meyil (% 6-12), sıg, orta derin toprak, şiddetli erozyon, ince ve kaba bünye, taşlılık,
V. Sınıf 18.479 Ha.	Tabii çayır, saz ve kamışından istifade edilebilir.	İslahı için detaylı etütleri gerektiren ileri derecede bozuk drenaj ve tuzluluk -al kalilik.
VI. Sınıf 829.250 Ha.	En uygun kullanım şekli mer'a olmakla beraber, teraslı bağ ve ağaçlandırma yapılabilir.	Orta-dik meyil (% 12-20) şiddetli erozyon ve erozyona çok müsait olmak, sıg-çok sıg toprak derinliği ve ileri derecede taşlılık.
VII. Sınıf 2.484.875 Ha.	Uygun kullanım otlatmanın kontrollü yapılacağı mer'adır. Toprak derinliği olan lokal sahalarda teraslama ile ağaçlandırma çalışmaları yapılmaktadır.	Bir önceki sınıfta adı geçen faktörler bu sınıf arazilerde daha ileri derecededir.
VIII. Sınıf 382.230 Ha.	Hiçbir tarım şekli sürdürülemez.	Toprak varlığını tamamen kaybetmiş arazilerdir.

BATI GEÇİT (İÇ EGE) BÖLGESİ
ARAZİ KULLANMA KABİLİYETİ GRUP VE SINIFLARI

Arazi Kullanma Kabiliyeti Grupları	Kabiliyet Sınıfları	Kapladığı Alan Ha.	Toplam Alan Ha.	
Tarıma Elverişli Arazi	I	351 717	1.870.215	
	II	573.256		
	III	516.353		
	IV	428.889		
	Sürüme Elverişli Olmayan Arazi	V	18.479	3.332.604
		VI	829.250	
		VII	2.484.875	
Tarıma Elverişli Olmayan Arazi	VIII	382.230	382.230	
Su Yüzeyleri			152.941	
T O P L A M			5.737.990	

Tablo : 1

**BATI GEÇİT (İÇ EGE) BÖLGESİNDE ARAZİLERİN
ŞİMDİKİ KULLANMA ŞEKLİ İLE KULLANMA KABİLİYETİ SINIFLARI**

Arazilerin kullanma şekli	K A B İ L İ Y E T S I N I F L A R I								Toplam Ha.
	I. Sınıf	II. Sınıf	III. Sınıf	IV. Sınıf	V. Sınıf	VI. Sınıf	VII. Sınıf	VIII Sınıf	
1. TARIM ARAZİLERİ	341.433	551.489	452.226	353.835	1.535	409.861	61.804		2.172.183
a. Kuru tarım (Nadassız)	213.785	389.749	362.218	322.480	366	390.499	56.586		1.735.683
b. Kuru tarım (Nadassız)	46.932	59.195	45.451	6.685		10.345	883		169.491
c. Sulu tarım	69.053	83.513	27.512	10.668	1.121	834			192.601
d. Bağ-bahçe	11.303	18.252	15.024	13.725	48	7.464	3.939		69.755
e. Özel mahsuller	360	780	2.121	277		719	396		4.653
2. ÇAYIR - MERA ARAZİSİ	7.614	13.805	41.556	43.733	16.708	173.159	584.389		880.958
a. Çayır arazisi	139	1.215	9.054	5.872	15.133	2.631	5.934		39.978
b. Mer'a arazisi	7.475	12.590	32.502	37.861	1.575	170.528	578.449		840.980
3. ORMAN - FUNDA ARAZİSİ	71	5.570	18.202	26.553		242.371	1.829.415		2.122.182
a. Orman arazisi		2.380	8.901	11.128		128.958	1.089.120		1.240.487
b. Funda arazisi	71	3.190	9.301	15.425		113.413	740.295		881.695
4. MESKÜN ARAZİ	2.599	2.392	4.369	4.768		3.859	3.821	8.850	30.658
5. DİĞER ARAZİLER					236		5.452	373.380	532.009
a. Sazlık bataklık					236		5.452		5.688
b. Irmak yatakları								12.032	12.032
c. Sahil kumulları								312	312
d. Çıplak kayalar								361.036	361.036
6. SINIFLAR TOPLAMI	351.717	573.256	516.353	428.889	18.479	829.250	2.484.875	382.230	5.585.049
7. SU YÜZEYLERİ									152.941
8. TOPLAM									5.737.990

Tablo : 2

ORTA ANADOLU BÖLGESİ

Büyük yükselti farklarının olmadığı ve geniş düzlükler halinde uzanan 17.601.652 hektar genişlikteki Orta Anadolu ovası yükseltilerle çevrilmiş kapalı bir havzadır. Yurdumuzun yaklaşık olarak 1/5 ini kaplıyan ve hububat ambarı olarak adlandırılan bölge arazi kullanım kabiliyet ve kullanım şekilleri itibariyle çeşitlilik göstermektedir. Karasal iklimin tesiri altında bulunan Niğde, Nevşehir, Çorum, Kırşehir, Çankırı, Ankara, Eskişehir İllerinin tamamıyla Konya ve Kayseri'nin büyük bir kısmı Adana, Kayseri, Tokat, Afyon ve Bolu'nun da İç Anadolu'ya komşu yöreleri bölge tarım koşulları içine girmektedir.

Sürülerek tarıma elverişli alanlar 7.676.347 hektar (bölge alanının % 43.6'sı), sürüme yatkın olmayanlar 8.873.704 hektardır (Bölgenin % 50.4). Tarım dışı sahalar 'VIII. sınıf, yerleşim alanları, su yüzeyleri) 1.051.601 hektarla bölgenin % 6'sı genişliktedir.

Kuru Tarım Arazileri : Bütün kabiliyet sınıflarında nadaslı ve nadassız şekliyle görülmekte olup, toplam 7.094.762 hektar genişlikle bölgenin % 40.3'nü kaplamaktadır. Pulluk altında olan VI. ve VII. sınıftaki 1.199.387 hektarın mer'a - orman kullanımına ve I — II inci sınıf özellikli 2.478.982 hektarında sulu tarıma aktarılma olanakları aranmalıdır. Mer'a arazilerinin I — II. sınıfa ait uygun bir kısmının da kuru tarım şeklinde değerlendirilmesi sonucu optimum kullanımdaki kuru tarım arazisi 3.567.895 hektar olacaktır.

Sulu Tarım Arazileri : Dönüşüm tablosundan görüleceği gibi halen 716.845 hektarla bölgenin % 4.1'ünü teşkil etmesine rağmen bölgede sulanabilir özellikli toplam arazi 3.443.197 hektar civarındadır. Potansiyeli yüksek bu arazilerin sulama olanaklarına kavuşması besin maddesi ihtiyacını karşılamada büyük ferahlık yaratacaktır.

Özel Mahsuller : 10.608 hektar gibi küçük bir alan kaplayan bu araziler fındık - tütün ziraatini ihtiva etmektedir. Fundalık arazilerden yapılacak aktarmalarla bu miktarın artırılması mümkündür.

Çayır - Mer'a Arazileri : Arazi kullanma kabiliyet sınıfının yükselmesiyle birlikte alanında artmasına rağmen mer'aların olanaklar çerçevesinde I ve II. sınıflarda sulama, III. sınıftan bir kısmında kuru tarım ve IV. sınıfında bir kısmının bağ kullanımına dönüşümü sağlanmalıdır. Ayrıca kuru tarımdan da VI. ve VII. sınıftan büyük parçanın mer'a kullanımına kaydırılması gereklidir. Halen 4.802.935 hektar olan mer'a arazi varlığı uygulanacak dönüşüm neticesinde 5.260.883 hektara ulaşacaktır.

**ORTA ANADOLU BÖLGESİNDE
ARAZİLERİN KABİLİYET SINIFLARI VE KÜLTÜR BİTKİLERİNE
UYGUNLUĞU**

Arazinin Kullanma Kabiliyeti	Kültür Bitkilerine Uygunluğu	Tarımı Engelliyen Faktörler
I. Sınıf 1.532.384 Ha.	Sulu tarım : Şekerpancarı, sebze, meyve, ayçiçeği, çeltik(Ankara - Çorum - Çankırı) kavun, karpuz, yem bitkileri hububat, fasulye, bezelye. Kuru tarım : Hububat, ayçiçeği, nohut, mercimek, patates, fiğ, bağ ve meyve.	İklim faktörü haricinde başka engelleyici yoktur. Her çeşit tarıma uygun.
II. Sınıf 1.810.242 Ha.	Hafif derecelerde kendini gösteren engelleyici faktörler nedeniyle I inci sınıfta adı geçen bitkilerin yetiştirilmesinde toprak muhafaza, bünye düzeltici ve kifayetsiz drenajı giderici tedbirlerin alınmasına ihtiyaç vardır. Sulu tarım : Sebze, meyve, şekerpancarı, çeltik, ayçiçeği, yem bitkileri, hububat, kavun, karpuz. Kuru tarım : Nohut, mercimek, patates, ayçiçeği, hububat, yembitkileri (fiğ).	İnce ve kaba bünye, orta derin toprak, hafif meyil, hafif-orta derecede erozyon, kifayetsiz drenaj.
III. Sınıf 2.373.531 Ha.	Mevcut toprak varlığının korunması için muhafaza tedbirlerine yer verilmeli, drenajı bozuk ve tuzlu arazilerde islah çalışmaları yapılmalı tuzu ve fazla suyu seven bitkiler yetiştirilmeli. Sulu tarım : (Taban arazi) çeltik, şekerpancarı, ayçiçeği, yembitkileri, arpa. Kuru Tarım : Hububat, bağ ve meyve, patates, yembitkileri, nohut, mercimek.	Kaba bünye, sığ-orta derin toprak, II nci sınıfa nazaran artan meyil (% 3-5, orta derecede erozyon, taşlılık, hafif tuzluluk, tuzluluk-alkalilik ve drenaj kifayetsizliği.
IV. Sınıf 1.960.190 Ha.	Sürülerek tarım yapılabilen son arazi sınıfıdır. Bu nedenle toprak muhafaza tedbirlerinin mutlaka alınması gereklidir. Daha ziyade bağ ve meyvelikler tesis edilmesi en uygun kullanım şeklidir.	Hafif - orta meyil (% 5-10), sığ-orta derin toprak, orta-şiddetli erozyon, taşlılık, hafif tuzluluk, hafif tuzlu - alkalilik, bozuk drenaj, kaba bünye.

Arazinin Kullanma Kabiliyeti	Kültür Bitkilerine Uygunluğu	Tarımı Engelliyen Faktörler
IV. Sınıf	Drenajı bozuk tuzlu - alkali taban arazilerde sulu tarım için islah çalışmaları yapılmalıdır. Sulu tarım: Ayçiçeği, arpa, şekerpancarı, çeltik. Kuru tarım: Bağ, meyve (badem, kayısı) hububat, fındık (Bolu'da)	
V. Sınıf 61.902 Ha.	Devamlı yaşlık yanında tuzluluk ve alkalilik nedeniyle kültür bitkileri yetiştirilmesi ekonomik değildir. İslah edilmeleri büyük malî olanaklara bağlıdır. Çayır olarak istifade edilebilir.	İleri derecede bozuk drenaj, tuzluluk, alkalilik.
VI. Sınıf 2.331.155 Ha.	Sürülerek tarımı yapılamayan bu arazilerde teraslı bağ ve ağaçlandırma yapılabilir. En uygun kullanım mer'adır. Bozuk drenajlı taban arazilerden tabii çayır olarak istifade edilebilir.	Sığ - çok sığ olarak derinliği, orta-dik meyil (% 12-20), şiddetli erozyon, taşlılık taban arazilerde aşırı drenaj bozukluğu ve şiddetli tuzluluk yanında alkalilik.
VII. Sınıf 6.480.647 Ha.	Uygun kullanım kontrollü mer'adır. Toprak derinliğinin müsait olabileceği lokal sahalarda ağaçlandırma yapılabilir.	VI ncı sınıftaki faktörler daha ileri derecede bu sınıfta hakimdir.
VIII. Sınıf 773.073 Ha.	Tarımın hiç bir türü tatbik edilemez.	Toprakdan yoksun arazilerdir.

ORTA ANADOLU BÖLGESİ ARAZİ KULLANMA KABİLİYETİ GRUPLARI VE SINIFLARI

Arazi Kullanma Kabiliyeti Grupları	Kabiliyet Sınıfları	Kapladığı Alan Ha.	Toplam Alan Ha.
Tarıma Elverişli Arazi	I	1.532.384	7.676.347
	II	1.810.242	
	III	2.373.531	
	IV	1.960.190	
	V	61.902	
	VI	2.331.155	
	VII	6.480.647	
Tarıma Elverişli Olmayan Arazi	VIII	773.073	773.073
Su Yüzeyleri			278.528
T O P L A M			17.601.652

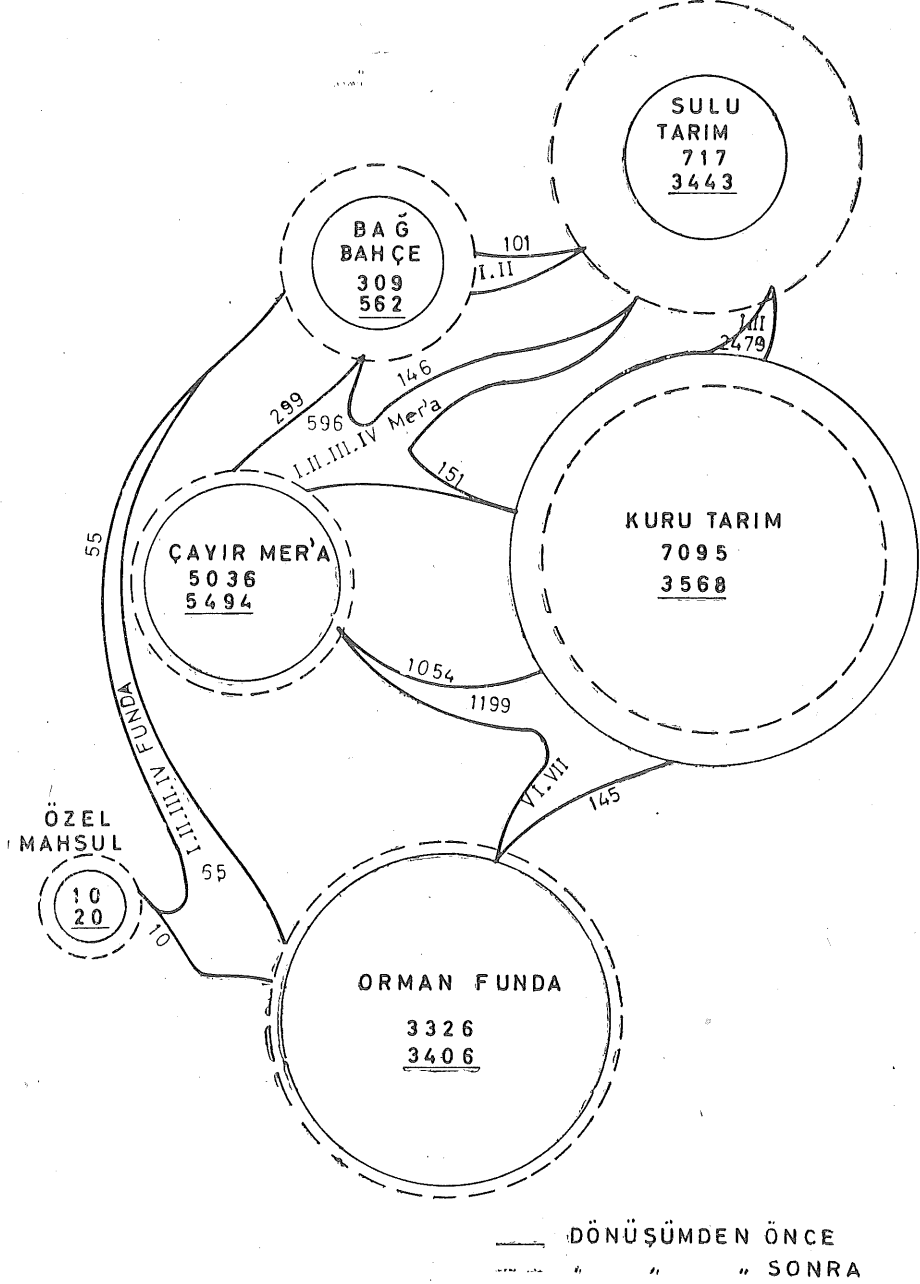
Tablo : 1

**ORTA ANADOLU BÖLGESİNDE ARAZİLERİN
ŞİMDİKİ KULLANMA ŞEKLİ İLE KULLANMA KABİLİYETİ SINIFLARI**

Arazilerin kullanma şekli	K A B İ L İ Y E T S İ N İ F L A R I								Toplam Ha.
	I. Sınıf	II. Sınıf	III. Sınıf	IV. Sınıf	V. Sınıf	VI. Sınıf	VII. Sınıf	VIII Sınıf	
1. TARIM ARAZİLERİ	1.470.076	1.685.454	2.148.193	1.519.479	8.750	938.993	360.329		8.131.274
a. Kuru tarım (Nadaslı)	943.589	1.412.015	1.932.333	1.403.147	8.229	824.970	308.787		6.833.070
b. Kuru tarım (Nadassız)	78.562	44.816	42.499	29.952	233	48.285	17.345		261.692
c. Sulu tarım	387.715	187.186	101.563	38.006	268	1.786	321		716.845
d. Bağ-Bahçe	60.153	41.437	71.650	47.759	20	57.274	30.766		309.059
c. Özel mahsuller	57		148	615		6.678	3.110		10.608
2. ÇAYIR ve MERA ARA.	54.216	111.156	183.132	329.038	45.958	1.128.228	3.184.157		5.035.885
a. Çayır arazisi	4.544	15.048	31.630	30.268	38.967	29.797	82.696		232.950
b. Mer'a arazisi	49.672	96.108	151.502	298.770	6.991	1.098.431	3.101.461		4.802.935
3. ORMAN ve FUNDALIK ARA.	1.492	5.451	35.347	103.999		255.571	2.925.024		3.326.884
a. Orman arazisi	1.176	2.583	17.189	61.335		103.673	2.072.574		2.258.580
b. Fundalık arazi	316	2.868	18.158	42.664		151.898	852.450		1.068.304
4. MESKÜN ARAZİ	6.600	8.181	6.859	7.674	21	8.363	9.246	120.730	167.674
5. DİĞER ARAZİLER					7.173		1.891	652.343	661.407
a. Sazlık bataklık					7.173		1.891		9.064
b. Irmak yatakları								17.494	17.494
c. Sahil kumulları								6.140	6.140
d. Çıplak kaaylar								628.709	628.709
6. SINIFLAR TOPLAMI	1.532.384	1.810.242	2.373.531	1.960.190	61.902	2.331.155	6.480.647	773.073	17.323.124
7. Su YÜZEYLERİ									278.528
8. TOPLAM									17.601.652

Tablo : 2

ORTA ANADOLU BÖLGESİ
Arazi dönüşüm tablosu (1000 hektar)

IV — TARIMSAL GELİŞMEYİ DESTEKLEYİCİ ALT YAPI HİZMETLERİ :

1 — Ulaştırma - Pazarlama Kuruluşları :

Talebe uygun arzının sağlanması gerekli ulaştırma imkânlarının yeterince temini ile mümkündür. Türkiye'de tarım ürünler nakliyatı bilhassa kara ve deniz yolu ile yapılmaktadır. Son yıllarda hava yolu ile de tarım ürünleri nakliyatına başlanmıştır. Yol, liman ve ulaştırma vasıtalarında büyük gelişme ve taşınan ürün fiyatlarına nazaran ulaştırma masraflarında nisbi düşüş neticesi tarım ürünlerinin pazara arz miktarları artmıştır.

Türkiye'de pazarlama imkânları günden güne gelişme göstermekle beraber halen ihtiyacın çok altında bulunmaktadır. Pazarlamanın etkili bir şekilde işleyebilmesi için üretim sahası içinde mahalli pazar yerlerinin geliştirilmesi lâzımdır. Bu cümleden olarak, üretim alanları içinde geniş toplama ve dağıtım merkezleri kurulmalıdır. Bu merkezlere yerleşim, yol, içme suyu, elektrik, eğitim ve sağlık tesisleri gibi alt yapı hizmetlerinin yeteri kadar sağlanması yanında standartlara uygun dereceleme ve ambalajlanma işlemlerini yapan tesisler soğuk hava depoları gibi ürün pazarlanmasını destekleyici yardımcı tesisler de ilâve edilmelidir.

2 — Araştırma - Yayım ve Eğitim Hizmetleri :

Tarımsal araştırma, eğitim ve yayım hizmetleri çeşitli kuruluşlar tarafından yürütülmektedir. Her kuruluş kendi kuruluş kanunlarının kendilerine verdikleri yetkilere ve kendi anlayışlarına göre çeşitli sistemlerde bu hizmeti götürmeye çalışmaktadır. Bu durum, gerek kaliteli eleman ve gerekse tesis ve maddî imkân yetersizliği içinde bulunan söz konusu kuruluşlar arasında - bilhassa bu konuda koordinasyonun mevcut olmaması sebebiyle geniş ölçüde dublikasyonlar meydana getirmekte, dolayısıyla yukarıda belirtilen hizmetlerin çok dağınık ve etkisiz götürülmesi neticesini ortaya çıkarmaktadır.

Bilindiği gibi, tarımsal araştırma; tarımla ilgili her konuda yapılan bilimsel teknolojik ve ekonomik araştırmaların tümünü kapsamına almaktadır. Sözkonusu araştırmalar halen ülkemizde Ziraat, Orman, Veteriner Fakülteleri, Tarım Bakanlığı, Köy İşleri Bakanlığı, Orman Bakanlığı, İmar ve İskân Bakanlığı, Gümrük ve Tekel Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Türkiye Şeker Fabrikaları A. Ortaklığı, Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Türk Standartları Enstitüsü, Atom Enerjisi Komisyonu ve Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu gibi tamamen birbirlerinden habersiz çalışan kuruluşlar tarafından yapılmaktadır.

Yine bilindiği gibi; tarımsal yayımın gayesi tarımın her dalında ülkemizde ve yabancı ülkelerde yapılan araştırma ve deneme kuruluşlarından elde edilen yeni bilgi, teknik, metod ve vasıtaların tarımla uğraşanlara (yetiştirici, üretici, imalâtçı gibi) benimsetilmesi çevre şartlarına en uygun tarımsal metod ve tekniklerin onlara öğretilmesi ve uygulanmasını temin suretiyle onların hayat seviyelerinin yükselmesine yardımcı olacaktır. Sözkonusu hizmet ne kadar kesif ve etken götürülürse, neticesi de o ölçüde müsbet olur. Halen bu hizmetler, Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü, Orman İşleri Genel Müdürlüğü, Veteriner İşleri Genel Müdürlüğü, Ziraat Mücadele ve Karantina Genel Müdürlüğü, Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. Genel Müdürlüğü, Tekel Genel Müdürlüğü, Halkla İlişkiler Genel Müdürlüğü gibi çeşitli kuruluşlar tarafından -tarımsal araştırma hizmetlerinde olduğu gibi -gerekli koordinasyon ve işbirliğinden uzak, dağınık ve etkisiz bir şekilde yürütülmektedir.

Tarımsal Eğitim : Çiftçilere ve çocuklarına temel meslek bilgilerinin öğretilmesi, tarımın belirli konularında çalışanların daha bilgili ve hünerli hale getirilerek modern tarım metodlarının etkin şekilde kullanılabilmesinin sağlanması ve tarımın her alanında devlet teşkilâtında görev alacak personelin yetiştirilmesi maksadıyla yapılan düzenli ve genellikle uzun süreli eğitim hizmetleridir.

Eğitim başlıca;

- 1 — Hizmet içi eğitim
- 2 — Yetişkin çiftçi ve ailelerinin eğitimi
- 3 — Çiftçi çocuklarının eğitimi olarak gruplandırılmaktadır.

Tarımsal eğitim hizmetleri genellikle Tarım, Orman, Köy İşleri, Gümrük ve Tekel Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlıklarına bağlı okullarca

yürütölmeye çalışılmaktadır. Araştırma ve yayım hizmetlerinde olduğu gibi, eğitim hizmetleri de ölkö ihtiyaçları gerektiği şekilde nazarı itibare alınmadan, koordinasyondan ve işbirliğinden uzak bir şekilde yürütölmektedir.

Bu durum neticesi, tarım sektörünün gelişmesinde en etken faktörler olan araştırma, yayım ve öğretim hizmetlerinden etkin şekilde faydalanılamamakta, dolayısıyla tarımımız genellikle adet ve an'anelere bağlılığını devam ettirmekte, birim alan ve hayvandan elde edilen verim çok düşük bulunmaktadır. Ayrıca, ölkede işsizlik ve gizli işsizlik geniş ölçüde hüküm sürmektedir.

Bu sebeple birbiri ile sıkı ilişkileri olan ve birbirlerinin tamamlayıcı olan bu hizmetlerin bir tek kuruluş altında toplanması (veyahutta mevcut kuruluş sayısı mümkün olduğu kadar azaltılarak bunların arasında çok sıkı koordinasyon sağlanması suretiyle) sözkonusu hizmetlerle birleştirecek bir organizasyona gidilmesi gerekli görölmektedir.

Bu hizmetlerin tek bir kuruluş tarafından yönetimi sağlandığında (veyahutta mevcut kuruluş sayısı azaltılarak bunların arasında sıkı koordinasyonun gerçekleştirilmesi halinde şu faydalar hasıl olacaktır.

1 — Çiftlik işletmelerinin problemleri daha doğru olarak tesbit edilecek, bunun neticesi olarak çok kısa zamanda çözümlenmesi imkânı sağlanacaktır.

2 — Dublikasyonu önleme imkânını sağlanması neticesinde aynı masrafla sözkonusu hizmetlerin çok daha entansif olarak problem sahasına götürölmesi temin edilecektir.

3 — Çiftçi (ailesi ve çocuklarının) gerektiği şekilde eğitilmesi imkân dahiline girecektir.

4 — Damızlık, hayvan, fidan, tohum, gübre ve buna benzer girdilere olan çiftçi talepleri tam olarak tesbit edilebilecek ve daha kolaylıkla karşılanması imkânları sağlanabilecektir.

5 — Devlet yardımlarından çiftçinin daha etkin bir şekilde faydalanması mümkün olacaktır.

6 — Köy alt yapı hizmetleri ile toplum kalkınması hizmetlerinin götürölmesinde koordinasyon kolaylıkla sağlanabilecek dolayısıyla bu hizmetlerden daha ucuza ve etkin bir şekilde faydalanma mümkün olacaktır.

7 — Tarım işletmelerinde rasyonel çalışma imkânları çok daha

artacak, buna paralel olarak çiftçinin yatırım gücü ve işletmesi gelişecektir.

V — ÇİFTÇİ ÖRGÜTLENDİRİLMESİ :

Çiftçilerin girdi ve diğer ihtiyaç maddelerini yeteri miktar ve kalitede ucuz fiatla temin edebilmeleri, kolaylıkla kredi bulmaları, verimi artırabilmeleri, istenen miktar ve kalitede pazara ürün arzdebilmeleri, bunları uygun fiatla değerlendirebilmeleri geniş ölçüde çiftçilerimizin teşkilâtlandırılmasına bağlı bulunmaktadır. Bu takdirde, çiftçilerimizin her türlü devlet hizmetlerinden çok daha etkin bir şekilde faydalanabilmeleri mümkün görülmektedir.

Nitekim gelişmiş ülkelerin bugünkü ileri seviyeye yükselmelerinde çiftçi teşkilâtlanmasının büyük rolü olmuştur.

Memleketimizde çiftçi örgütlenmesine geç başlandığı ve yeterli önemde verilemediği için hala emekleme safhasında bulunmaktadır.

Yukarıda da genel manada değinildiği üzere çiftçi teşkilâtlanması neticesinde kamu ve özel sektör kuruluşları daha sıkı temas ve işbirliği kurulabilecektir. Böylece :

1 — Devlet hizmetleri daha etkili bir hale gelecek, dolayısıyla çiftçinin daha kolay eğitilmesi mümkün olur ve öğrendiklerinin kütle halinde tatbik ettirilmesi sağlanabilir.

2 — Girdi ve kredi ihtiyaçları daha kolaylıkla temin edilir.

3 — Üretim programlarının uygulanması kolaylaşır.

4 — Uygun fiat politikasının uygulanmasında devlet nezdinde daha etkili olunur. Mutavassıt kolaylıkla ortadan kaldırılabilir veya etkisi asgariye indirilebilir.

5 — Ürünlerin pazarlanması geliştirilebilir.

6 — Değerlendirilme işlemi en rasyonel bir şekilde yapılabilir.

1 — Beslenme politikası ile ilgili hedefler,

2 — Hammadde politikası ile ilgili hedefler,

3 — İhracat politikası ile ilgili hedefler,

4 — Gelir politikası ile ilgili hedefler.

VI — MEVZUAT :

Tarımsal üretim plânlamasının etkin bir şekilde uygulanabilmesi için; girdi sübvansesi, destekleme ve garanti fiyat uygulaması, uygun şartlarla yeteri kadar kredi temin edilebilmesi v.s. gibi özendirici tedbirler yanında gerekli mevzuat tedbirlerinin de birlikte getirilmesi gerekli görülmektedir.

Nitekim, AET ülkeleri gibi gelişmiş ülkelerde üretim plânlamasının etkin şekilde uygulanması ancak bu şekilde mümkün olabilmektedir. Bugün Fransa'da meselâ yaşanan bağıcı söken bir çiftçinin sözkonusu arazisinde hangi ürünü veya ürünleri yetiştirebileceği hususunda bölgenin Ziraat Dairesine müracaat ederek müsaade almasını gerektiren mevzuat vardır. Sözkonusu Daire müracaata esas olan arazinin teknik ve (arz ve talebe dolayısıyla fiata dayanan) ekonomik durumunu nazarı itibare alarak çiftçinin ve ülkenin menfaatine en uygun düşecek ürünü (eğer çiftçi talep ederse ürün paternini dahi vermek suretiyle) sosyal üretim plânlaması yoluna gidilmektedir. Çiftçilerimizin kültür seviyeleri de nazarı itibare alındığında, —şeker pancarı yetiştiriciliğinde olduğu gibi— tarım kuruluşuna ekonomik önemi olan bütün ürünlerin üretim plânlamaları ile ilgili gerekli yetkilileri verecek mevzuata büyük ihtiyaç olduğu kolaylıkla anlaşılır.

VII — ORGANİZASYON VE ÖNEMLİ GÖREVLERİ :

Üretim plânlamasından beklenen faydanın sağlanabilmesi birinci sözkonusu plânlama ile ilgili hizmetleri etkin şekilde götürecektir ve kendine verilecek yetkileri uygun şekilde kullanabilecek bir kuruluşa (veya yukarıda da değinildiği üzere tarımsal üretim plânlaması ilgili kuruluş sayısı mümkün olduğu kadar asgariye indirilmek ve bunlar arasında da bir tek kuruluş gibi çok sıkı koordinasyonun sağlanmasına) ihtiyaç vardır. Sözkonusu kuruluş yine yukarıda değinilen tarımla ilgili eğitim, araştırma ve yayım hizmetlerini etkin olarak götürme, mevzuatı tam olarak uygulama görevleri yanında aşağıda sadece maddeleştirilmekle yetinilen görevleri de yerine getirme gücüne sahip bulunmalıdır.

— Ürün ne'ileri ve kaliteleri itibariyle ve devamlı olarak iç ve dış talep ile fiyat analizleri yapmak suretiyle üretim hedefleri tesbit etmek,

— Bu ürünlerin üretileceği bölgeleri tesbit etmek (yani genel mânâda arazi kullanma plânlaması yapmak),

— Bu ürünleri yetiştirecek çiftçi (veya çiftçi teşekküllerini) tesbit etmek,

— Çiftçinin ürünlerini tabii risklere karşı sigorta eden tarım sigortası sisteminin geniş ölçüde uygulanmasını sağlamak suretiyle sözkonusu çiftçilerin gelirlerini istikrarını sağlamak,

— Tarımsal üretimle ilgili her türlü girdinin tedarikini sağlamak, çiftçilerin devamlı surette istifadelerine arzedebilecek güçte dağıtım organizasyonunu teşkil etmek,

— Devamlı olarak girdi - çıktı analizleri yapmak; buna göre en uygun bitki paternlerini tayin etmek, girdi sübvanses esaslarını ve destekleme fiyatlarını tesbit etmek,

— Ürünleri değerlendirme imkânları geliştirici tedbirleri almak,

— Devamlı iç ve dış pazar araştırmaları yapmak, söz konusu pazarları geliştirici tedbirler almak,

— Ürünlerin modern pazarlama tekniklerine uygun olarak pazarlanabilmesini sağlamak için gerekli teknik bilgileri gerektiği kadar entansif olarak görürmek ve gerekli tesislerin kurulması için özendirici tedbirleri, v.s. almaktır.

ÖZET VE NETİCE :

Diğer teşebbüslerde olduğu gibi, tarımsal teşebbüslerin de gayesi ilâve gelir elde etmektir. Bu gayeye erişilmesi ise, tarımsal teşebbüsler neticesinde elde edilecek ürünlere tatmin edici bir fiyatla yeterli talebin sağlanması ile mümkündür. Sözkonusu talep de ancak etkili bir üretim plânlaması uygulanması ile gerçekleştirilebilir. Nitekim, gelişmiş ülkeler tarım sektörünün dolayısıyla çiftçi nüfusunun gelirini bu şekilde istikrara kavuşturmuşlar ve bu sektöre gerekli yatırım sağlanmasını imkân dahiline koyabilmişlerdir.

Ülkemizde etkili bir üretim plânlaması uygulaması mevcut değildir. Bu durumun en önemli sebebi; sözkonusu plânlama ile ilgili hizmetlerin çoğu isabetsiz seçilmiş çok sayıdaki kuruluşlarca gerekli imkân, yetki ve bilhassa etkili koordinasyondan uzak bir şekilde yürütülmeye çalışılmaktadır. Bu sebeple ülkemizde genel manâda plânsız bir üretim uygulaması yapılmakta, bundan da başta geliri pek büyük istikrarsızlıklar arzeden üretici olmak üzere, hem üretici, hem de tüketici büyük ölçüde menfî yönde etkilenmektedir.

Bu durumun önlenmesi; birinci derecede tarımsal üretim plânlanması uygulanmasıyla ilgili hizmetlerin bütünleştirilmesi suretiyle etkinliklerinin artırılmasına, sözkonusu plânlamanın uygulanmasına zemin hazırlayacak özendirici tedbirler yanında uygun mevzuat tedbirlerinin de birlikte getirilmesine bağlı bulunmaktadır.